

Itsenäisen harjoittelun opettaminen pop/jazz-laulajille toisen asteen opin- noissa

Sirkka Salminen

Opinnäytetyö
Toukokuu 2024
Kulttuuriala
Musiikkipedagogin tutkinto-ohjelma

Salminen, Sirkka

Itsenäisen harjoittelun opettaminen pop/jazz-laulajille toisen asteen opinnoissa

Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Toukokuu 2024, 36 sivua

Musiikkipedagogin tutkinto-ohjelma. Opinnäytetyö AMK.

Julkaisun kieli: suomi

Verkkojulkaisulupa myönnetty: kyllä

Tiivistelmä

Opinnäytetyössä tutkittiin itsenäisen harjoittelun opettamista pop/jazz-laulunopiskelijoille toisella asteella. Tutkimuksen tavoitteena oli kartoittaa sitä, miten toisella asteella opettavat pop/jazz-laulunopettajat ohjaavat oppilaitaan kohti laadukasta itsenäistä harjoittelua. Tarkoituksena oli tuottaa tietoa itsenäisen harjoittelun opettamisesta musiikin koulutuksen ja laulunopetuksen kehittämisen tarpeisiin.

Opinnäytetyö toteutettiin laadullisena tutkimuksena, jossa aineisto kerättiin haastattelemalla neljää toisella asteella opettavaa pop/jazz-laulunopettajaa teemahaastatteluna. Laadukkaan itsenäisen harjoittelun opettamisen tekijöitä kartoitettiin kysymällä opettajilta myös laadukkaan itsenäisen harjoittelun ominaisuuksista ja sisällöistä sekä opiskelijoiden tuen tarpeista ja itsenäisessä harjoittelussa ilmenevistä haasteista. Aineisto analysoitiin teemoitellen.

Keskeisimpiä tuloksia oli se, että opiskelijan pitäisi pystyä toistamaan instrumenttitunneilla koettuja onnistumisia itsenäisessä harjoittelussa. Tätä edesauttaa opiskelijan oman toiminnan havainnoimisen ja analysoinnin opettelu instrumenttitunneilla sekä onnistumisten dokumentointi esimerkiksi kirjallisten muistiinpanojen, videoinnin tai äänittämisen avulla. Laadukasta itsenäistä harjoittelua kuvailtiin sanoilla säännöllinen, suunnitelmallinen, tavoitteellinen ja strukturoitu. Itsenäisen lauluharjoittelun haasteet jakautuivat opiskelijan toimintaan, ajatuksiin ja tunteisiin liittyviin, harjoittelun suunnitteluun ja sisältöön liittyviin sekä heikkoon nuotinlukutaitoon liittyviin haasteisiin, ja laulunopettajalta voitiin tarvita tukea yksilöllisesti eri osa-alueissa.

Tärkeintä laadukkaan itsenäisen harjoittelun kehittämisessä oli se, että oppilaalla on kulloinkin tarvittava tieto harjoittelun sisällöstä ja työkaluja toistaa instrumenttitunnilla saatua onnistumisia itsenäisen harjoittelun aikana. Tutkimuksen tuloksia voidaan hyödyntää itsenäisen harjoittelun opetuksen kehittämisessä sekä pop/jazz-laulun opiskelijoiden että soveltuvilta osin myös muiden instrumenttien opiskelijoiden kanssa työskennellessä.

Avainsanat (asiasanat)

laulunopetus, pop/jazz-laulunopettaja, harjoittelu, itsenäinen harjoittelu

Muut tiedot (salassa pidettävät liitteet)

Salminen, Sirkka

Teaching independent practice for pop/jazz singers in vocational education

Jyväskylä: JAMK University of Applied Sciences, May 2024, 36 pages

Degree Programme in Music Pedagogue. Bachelor's thesis.

Permission for web publication: Yes

Language of publication: Finnish

Abstract

The thesis investigated teaching independent practice for pop/jazz singing students in vocational studies. The aim of the study was to find out how teachers of pop/jazz singing in vocational education direct their students towards quality independent practice. The purpose was to generate information about teaching independent practice for developing purposes of vocational education and voice teaching.

The thesis was executed as a qualitative research, and the material was collected by interviewing four vocational college pop/jazz singing teachers by means of theme interview. The factors of quality practice were investigated by asking the teachers also about the features and content of good singing practice as well as needs of support and challenges that students may face in their independent practise. The interview material was analyzed by identifying themes.

The study revealed that a student should be able to repeat the successess experienced at voice lessons also in their independent practice sessions. This can be enhanced by teaching the students to observe and analyze their own singing and by documenting the successes at voice lessons via for example recording, filming and taking notes. Quality independent practice was described as regular, planned, goal-directed and structured. Challenges faced in independent singing practice were divided in three themes: challenges related to students' actions, thoughts and emotions, challenges related to planning and content of practice, and challenges caused by weak skills of reading music. Support from teacher could be needed individually in various aspects of independent practice.

The most important thing in developing independent practice is that the student has the right information about content of practice and tools to repeat successes experienced in voice lessons. Results of the research can be applied in developing teaching of independent practice in voice teaching and also with students of other instruments.

Keywords/tags (subjects)

voice teaching, pop/jazz singing teacher, practice, independent practice

Miscellaneous (Confidential information)

Sisältö

1	Johdanto	3
2	Muusikon harjoittelu ja lauluharjoittelu	4
2.1	Harjoittelun sisällöt	4
2.2	Äänen harjoittaminen	5
2.3	Harjoittelussa ilmeneviä ongelmia	6
2.4	Itsenäistä harjoittelua tukevia taitoja	7
3	Opettajan rooli itsenäisen lauluharjoittelun ohjaajana	8
4	Instrumenttiopintojen tavoitteet musiikkialan perustutkinnossa	9
5	Aiempia tutkimuksia	10
6	Tutkimusasetelma	11
6.1	Tietoperustan hankkiminen	11
6.2	Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymykset	12
6.3	Laadullinen tutkimus ja teemahaastattelu	12
6.4	Haastateltavien valinta	14
6.5	Aineiston analyysi	14
6.6	Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus	15
7	Tutkimuksen tulokset	16
7.1	Laadukkaan lauluharjoittelun tunnusmerkit	16
7.2	Laadukkaan harjoittelun sisällöt	17
7.3	Oppilaiden valmiudet itsenäiseen harjoitteluun	18
7.4	Itsenäisen lauluharjoittelun haasteita	20
7.4.1	Opiskelijan toimintaan, ajatuksiin ja tunteisiin liittyvät haasteet	20
7.4.2	Harjoittelun suunnitteluun ja sisältöihin liittyvät haasteet	21
7.4.3	Puutteet nuotinlukutaidossa	21
7.5	Itsenäistä harjoittelua tukevat opetusmateriaalit	22
7.6	Itsenäistä harjoittelua tukevat opetusmenetelmät ja toimintatavat	22
7.6.1	Tavoitteiden asettaminen, motivaatio ja harjoittelun mielekkyys	23
7.6.2	Oppilaan toimijuuden tukeminen havainnoinnin ja dokumentoinnin avulla	24
8	Tulosten tarkastelu	25
8.1	Laadukas harjoittelu ja harjoittelun sisällöt	25
8.2	Oppilaiden valmiudet itsenäiseen harjoitteluun	26
8.3	Itsenäisen lauluharjoittelun haasteet	27
8.4	Itsenäistä lauluharjoittelua tukevat materiaalit	27

8.5	Itsenäistä lauluharjoittelua tukevat opetusmenetelmät ja toimintatavat	28
8.6	Johtopäätökset.....	30
9	Pohdinta.....	31
9.1	Luotettavuuden toteutuminen	32
9.2	Kehittämis- ja jatkotutkimusehdotukset.....	33
Lähteet	.....	34
Liitteet	.....	36
	Liite 1. Teemahaastattelurunko	36

1 Johdanto

Harjoittelu on jokaiselle muusikolle välttämätön rutiini, joka hyvin toteutettuna kehittää taitoja ja ylläpitää kykyä toimia ammatissa. Harjoittelua on tutkittu paljon, mutta erityisesti lauluharjoitteluun kohdistuvaa instrumenttikohtaista tietoa kaivataan mielestäni lisää. Harjoitteluaiheisissa opinnäytetöissä tutkimuksen kohteena ovat usein oppilaiden tekemiset ja kokemukset, mutta tässä tutkimuksessa haluttiin kiinnittää katse opettajiin ja selvittää, miten laulunopettaja voi auttaa oppilastaan harjoittelemaan parhaalla mahdollisella tavalla. Ammatillisen koulutuksen reformin myötä monessa oppilaitoksessa viikoittaiset instrumenttitunnit lyhenivät esimerkiksi 90 minuutista 60 minuuttiin, minkä myötä oppilas viettää entistä vähemmän aikaa opettajansa kanssa. Opetukseen käytettävien resurssien vähenemisen myötä oppilaan itsenäisen työskentelyn merkitys on korostunut, ja sen laatu voi määrittää oppilaan oppimistuloksia hyvinkin ratkaisevasti. Itsenäisen harjoittelun ohjaamista tutkimalla niin toisella asteella opettavat kuin muutkin laulunopettajat saavat tietoa ja mahdollisesti uusia näkökulmia siihen, miten he voivat auttaa omia oppilaitaan harjoittelemaan paremmin.

Tässä laadullisessa tutkimuksessa haluttiin selvittää, millaisia tapoja toisella asteella opettavilla pop/jazz-laulunopettajilla on ohjata oppilaitaan kohti laadukasta itsenäistä harjoittelua, miten he määrittelevät laadukasta harjoittelua, ja millaisia haasteita ja tuen tarpeita he ovat havainneet oppilaillaan laadukkaan itsenäisen harjoittelun saavuttamisessa. Tiedonkeruumenetelmänä käytettiin teemahaastattelua, jonka avulla haluttiin saada opettajien kokemukseen perustuvaa, syvällistä ja kuvailevaa tietoa.

Itsenäisen harjoittelun opettamista lähdettiin tutkimaan juuri toisen asteen opintojen näkökulmasta, koska monelle musiikin harrastajalle tavoitteellinen harjoittelu astuu ensimmäistä kertaa kuvaan ammatillisten opintojen myötä. Ammatillisiin tutkintoihin tähtäävissä lauluopinnoissa itsenäisen harjoittelun merkitys korostuu, koska instrumenttitaitojen pitäisi kehittyä vauhdilla, jotta oppilaat saavuttavat opetussuunnitelmassa asetetut oppimistavoitteet ja pärjäävät riittävän hyvin opintoihin liittyvissä yhtyesoitto- ja esiintymistilanteissa. Tutkimus on rajattu toisen asteen pop/jazz-laulunopettajiin, koska toisella asteella itsenäisen harjoittelun merkitys korostuu monen opiskelijan kohdalla enemmän kuin vaikkapa opintoja edeltäneiden musiikkiharrastusten parissa. Toisella asteella laulunopettajat saattavat kohdata oppilaita, joilla ei ole lainkaan kokemusta tavoitteellisesta instrumenttiharjoittelusta. Tyyli on rajattu pop/jazz-lauluun, koska rytmimusiikin

laulajalta odotetaan erilaista äänenmuodostusta, rytmiiikan hallintaa, tyyllilajien tuntemusta ja erilaisissa työympäristöissä toimimista kuin klassisen tyylin laulajalta.

2 Muusikon harjoittelu ja lauluharjoittelu

Harjoittelu on tarkoituksellinen musiikillisten taitojen ja musiikin esittämisen taitojen kehittämiseen tähtäävä luova prosessi (Klickstein 2009, 4). Ericssonin ja Lehmannin (1999) mukaan tarkoituksellinen harjoittelu (deliberate practice) on strukturoitua, suunniteltua toimintaa, jonka tavoitteena on parantaa yksilön suoritusta ja ylittää yksilön aiempia rajoitteita. Tarkoituksellisen harjoittelun edellytyksenä on tarkkojen tavoitteiden asettaminen ja suorituksen eri osa-alueiden tarkkailu harjoittelun aikana. Tällainen harjoittelu vaatii keskittymistä ja ponnistelua, jonka vastapainoksi tarvitaan myös lepoa ja palautumista. (Ericsson & Lehmann 1999, 695.) Arjaksen (2014) mukaan harjoitteluun voi suhtautua ongelmanratkaisuna, etsien aina kuhunkin tilanteeseen sopivaa strategiaa oppimisen edistämiseksi (Arjas 2004, 112).

Laulajan harjoitteluun keskittyvää tutkimustietoon perustuvaa lähdekirjallisuutta on olemassa niukasti, joten harjoittelua tarkastellaan kirjallisuuskatsauksessa melko paljon yleiseen muusikon harjoitteluun liittyvän materiaalin kautta.

2.1 Harjoittelun sisällöt

Gerald Klickstein (2009) jakaa harjoittelun viiteen osa-alueeseen: Tekniikkaharjoittelu, muusikon taidot, sekä harjoiteltavat kappaleet jaettuna uusiin, kehittyviin ja esitystä varten harjoiteltaviin kappaleisiin. Klickstein ei erittele tekniikkaharjoittelussa instrumenttikohtaisia asioita, mutta oman kokemukseni mukaan laulajan kohdalla tekniikkaharjoittelu voisi tarkoittaa esimerkiksi työskenteilyä kohti terveellistä äänenmuodostusta tai hyvän resonanssipaikan vakiinnuttamista. Muusikon taitojen (musicianship) harjoitteluun sisältyy nuotinlukutaidon, musiikin teorian ja musiikin kuulemisen harjoittelua, säveltämistä tai improvisointia, sekä musiikin kuuntelua ja musiikkitiedon opiskelua. (Ks. Klickstein 2009, 7-9.) Harjoittelun aikatauluttamisen kulmakiviä ovat Klicksteinin (2009) mukaan säännöllisyys, useiden lyhyempien harjoittelusessioiden järjestäminen päivän aikana, taukojen pitäminen sopivassa suhteessa harjoittelun intensiteettiin ja rasittavuuteen, harjoittelun asteittainen lisääminen, ja tasapainoisen elämän eläminen. Musiikin ammattiopiskelijat (college level students) varaavat instrumenttiharjoittelulle keskimäärin kahdesta kolmeen tuntia päivässä, mutta

laulajat harjoittelevat yleensä ajallisesti hieman vähemmän välttääkseen äänen liikakäyttöä. Tasapaino harjoittelun ja muun elämän välillä on oleellista pitkäaikaisen muusikon uran luomiselle, ja sen edellytyksiä ovat muun muassa kuntoilu, ravitseva ruokavalio, laatu-aika ystävien kanssa sekä muihin koulu- tai työtehtäviin paneutuminen. (Klickstein 2009, 11-13.) Hyry-Beihammerin, Joukamo-Ampujan, Juntusen, Kymäläisen ja Leppäsen (2013) mukaan kehittävän harjoitusvaikutuksen toteutuminen vaatii tasapainoa fyysisen ja psyykkisen rasituksen sekä levon välillä (Hyry-Beihammer ym. 2013, s. 160).

2.2 Äänen harjoittaminen

Äänen harjoittamisen tavoitteena on yleensä joko kuntouttaa äänenkäyttöä epäoptimaalisesta taikaisin normaaliksi tai jalostaa normaaliääni entistä paremmaksi (Laukkanen & Leino 1999, 191). Laulunopiskelijoiden kohdalla voi usein olla kyse hieman molemmista, sillä moni on ehtinyt omaksumaan epäoptimaalisia äänenkäyttötapoja esimerkiksi matkiessaan suosikkiartistejaan tai saatuaan laulunopetusta joka ei ole vienyt äänenkäyttöä hyvään suuntaan. Laukkanen ja Leino (1999) mukaan optimaalisen äänenlaadun tunnistaa kirkkaudesta, hyvästä kuuluvuudesta ja siitä, että äänen tuottaminen kuulostaa helpolta.

Teoksessaan Ihmeellinen ihmisääni (1999, 192-194) Laukkanen ja Leino esittelevät äänentutkija ja laulunpedagogi William Vennardin (1962) listaamat lauluäänen harjoittamisen kuusi peruseriaa- tetta, joita ovat mekanistinen periaate, mielikuvitusperiaate, demonstraatioperiaate, laula siten kuin puhut -periaate, oppiminen lauluja laulamalla sekä innoitusperiaate. Mekanistisen periaatteen ajatuksena on, että lauluharjoittelussa harjoitetaan yhtä osa-aluetta kerrallaan, esimerkiksi hengitystä, artikulaatiota tai kurkunpään asentoa. Jotkut pitävät mekanistisen lähestymistavan heikkoutena sitä, että osaa äänenmuodostukseen osallistuvista elimistä ei voi hallita tietoisesti eikä näin ollen harjoittaa yksitellen. Mielikuvitusperiaatteen mukaan äänen harjoittamiseen tarvitaan mielikuvia, koska niiden avulla voidaan saada aikaan oikeanlaista aktiviteettia niissä äänen- tuottoelimistön lihaksissa, joihin meillä ei ole suoraa käsky-yhteyttä. Samat mielikuvat eivät kuitenkaan toimi kaikilla laulajilla, mikä voi vaikeuttaa kommunikointia oppilaan kanssa. (Laukkanen & Leino 1999, 192.) Demonstraatioperiaate pohjautuu mallioppimiseen, sillä sen mukaan oppilas oppii jäljittelemällä opettajan antamaa ääniesimerkkiä. Demonstraatioperiaate voi poistaa mieli- kuvien kautta ohjeistamiseen liittyviä ongelmia, mutta sen hyödyntäminen voi olla haastavaa, jos

opettajalla ja oppilaalla on hyvin erilaiset äänet. Opettajan pitäisi pystyä näyttämään omalla äänellä esimerkkejä sekä hyvästä että epäoptimaalisesta äänentuottotavasta, jotta oppilas saa käsityksen siitä, mitkä asiat ovat keskeisiä hyvässä ääniesimerkissä. (Laukkanen & Leino 1999, 193.)

Laula siten kuin puhut -periaate toimii silloin, jos oppilaalla on toimiva puheääni, mutta puheella ja laululla on kuitenkin joitakin eroja, mikä rajoittaa periaatteen käyttöä jonkin verran. Oppiminen lauluja laulamalla -periaatteen keskeisenä ajatuksena on, että erilaiset kappaleet vaativat erilaista äänenkäyttöä, ja oppilaan tekeminen voi ohjautua johonkin tiettyyn suuntaan kappaleen avulla. Tämä menetelmä voi motivoida oppilasta ja siksi nopeuttaa oppimista, mutta yksin käytettynä se ei edistä perusasioiden oppimista. Innoitusperiaate taas sisältää ajatuksen siitä, että hyvä äänentuotto syntyy automaattisesti, kun laulaja pääsee oikeaan ”fiilikseen”. (Laukkanen & Leino 1999, 193-194.)

Vaikka Vennardin periaatteet on julkaistu jo vuonna 1962, niistä voidaan löytää yhtymäkohtia nykyaikaiseen laulupedagogiikkaan. Useimpien laulunopettajien opetuksessa ilmenee jonkin verran elementtejä kaikista kuudesta periaatteesta, mutta ne painottuvat hyvin eri tavoin. Taustalla vaikuttaa luultavasti paljonkin se, millaista opetusta laulunopettajat ovat itse saaneet, ja millaisia periaatteita heidän opettajakoulutuksessaan on tietoisesti tai tiedostamatta painotettu. Laukkanen ja Leino toteavat, että erilaiset oppilaat voivat tarvita eri periaatteiden mukaista ohjausta, ja joskus harjoitustapaa voi olla myös syytä muuttaa, jotta oppilaan kehitys menee eteenpäin (Laukkanen & Leino 1999, 194).

2.3 Harjoittelussa ilmeneviä ongelmia

Taideyliopiston Tiedätkö soiton harjoittelusta riittävästi -sivuilla on lueteltu muutamia tavallisimpia virheitä, joita muusikot tekevät harjoittelussaan. Yleisiä virheitä ovat jatkuva huonon omatunnon kokeminen harjoittelun suhteen, suunnitelmallisuuden puute, riittämätön tauottaminen ja palautumisaikojen laiminlyönti, yritys korjata ongelmia vain lisäämällä harjoittelun määrää, uusien tekniikoiden harjoittelu heti liian suurina määrinä, sekä epämukavuuden tai kivun pitäminen normaalina harjoitteluun kuuluvana asiana. Ongelmien ilmetessä tyypillinen virhe on yrittää hoitaa asiaa itse ilman asiantuntijan apua, jolloin hoito voi olla vääränlaista tai väärin ajoitettua. (Taideyliopisto 2023.) Harjoitusmäärien äkillinen nostaminen on myös Klicksteinin (2009, 12) mukaan usein

syynä muusikoiden loukkaantumisiin. Myös Arjas (2014) kertoo, että tyypillinen virhe harjoittelussa on ongelmien ilmetessä lisätä toistomääriä sen sijaan, että etsisi toisen tavan lähestyä harjoiteltavaa asiaa (Arjas 2014, 112).

Korva-, nenä- ja kurkkutautien erikoislääkäri Miikka Peltomaa (2023) on kirjoittanut Tiedätkö soiton harjoittelusta riittävästi -sivustolle tietopakettin laulajan terveydestä. Lauluinstrumentti eroaa muista instrumenteista siinä, että se on osa laulajan kehoa ja kulkee aina mukana, jolloin instrumentin toimintaan vaikuttaa kokonaisvaltaisesti laulajan fyysinen ja psyykinen terveys. Puutteet fyysisessä tai psyykkisessä suorituskyvyssä ovat usein erilaisten ääniongelmien taustalla. Peltomaa esittää myös, että laulajan instrumentti on hänen koko kehonsa; lauluinstrumentin kanssa ongelmia voivat siis joskus aiheuttaa muutokset terveydessä, mielialassa tai vireystilassa (Peltomaa 2023).

Lehmann ja Jørgensen (2012) nostavat esiin harjoitteluun liittyvänä ongelmana sen tehottomuuden; muusikot eivät onnistu käyttämään harjoitteluaikaansa niin, että toiminta olisi koko ajan taitoja kehittävää ja eteenpäin vievää. Lehmannin ja Jørgensenin (2012) mukaan Hallam (1997) on havainnut, että edistyneetkään opiskelijat eivät useimmiten onnistu korjaamaan virheitään yksin harjoittellessaan, ja virheellisistä toiminnoista muodostuu helposti pysyvämpiä tapoja. (Lehmann & Jørgensen 2012, 678.)

2.4 Itsenäistä harjoittelua tukevia taitoja

Itsenäisen harjoittelun onnistumista tukevat oman toiminnan ohjaamiseen ja itsensä johtamiseen liittyvät taidot, joihin liittyvät muun muassa termit itseohjautuvuus ja oppimaan oppiminen. Itseohjautuvuuteen sisältyy niin yksilön henkilökohtaisiin valmiuksiin ja ominaisuuksiin kuin käsillä olevan tehtävän prosessiin liittyviä tekijöitä. Oppimaan oppiminen on lyhyesti sanottuna metakognitiivista osaamista, sitä, että osaa havainnoida omaa toimintaansa ja reagoida havaintoihinsa oppimista edistävällä tavalla. Oppimaan oppimisen ja itseohjautuvuuden osatekijöitä ovat muun muassa ongelmanratkaisukyky ja itsesäättely. (ks. Norrena 2019, 31.) Kauppila (2003) puhuu itseohjautuvasta oppimisesta, jota toteuttava oppilas asettaa itse tavoitteita, suunnittelee ja toteuttaa oppimisprosessiaan itsenäisesti, vastaanottaa, käsittelee ja sisäistää tietoa omaehtoisesti, soveltaa ja hyödyntää aiemmin kartuttamaansa tietoa uusissa tilanteissa sekä arvioi ja kontrolloi omaa oppimistaan (Kauppila 2003, 83).

3 Opettajan rooli itsenäisen lauluharjoittelun ohjaajana

Hyry-Beihammerin ja muiden (2013) mukaan on tärkeää, että opettaja osaa ohjeistaa oppilastaan kohti hyvää harjoittelua, koska oppilas harjoittelee enemmän itsenäisesti kuin opettajan avustuksella. On oleellista käydä tunneilla läpi erilaisia harjoittelutapoja, ja opettaja voi kehittää oppilaalle myös yksilöllisiä harjoittelumalleja itsenäisen harjoittelun tueksi. Oppilasta voi ohjata pitämään harjoittelupäiväkirjaa tai dokumentoimaan harjoitteluaan esimerkiksi nauhoittamalla, ja tuotoksia voidaan tarkastella yhdessä instrumenttitunnilla. Opettajan tulisi auttaa oppilasta suunnittelemaan harjoittelu-aikataulu niin, että se sopii oppilaan muuhun lukujärjestykseen ja oppilas pystyy realistisesti toteuttamaan harjoitukset potematta jatkuvasti huonoa omatuntoa riittämättömistä harjoittelumääristä. (Hyry-Beihammer ym. 2013, 160.)

Tavoitteiden asettaminen yhdessä oppilaan kanssa on yksi tärkeä osa instrumenttiopettajan työtä. Arjaksen (2014) mukaan hyvin asetetut pitkän aikavälin tavoitteet parantavat oppimista ja elämänlaatua sekä auttavat hahmottelemaan konkreettisia lähi- ja välitavoitteita harjoittelussa. Opettajat saattavat monesti yliarvioida oppilaidensa kyvyn asettaa itselleen sopivia tavoitteita sillä siinä missä osa musiikin opiskelijoista tietää tarkasti mitä haluaa tavoitella pitkällä aikavälillä, toiset taas tarvitsevat apua haaveidensa selkiyttämiseksi konkreettisiksi harjoittelutavoitteiksi. (Arjas 2014, 75-77.) Pruuki (2008) kertoo, että oppilas ei välttämässä opetuksen alussa hahmota edessä olevaa kokonaisuutta, eikä siksi pysty asettamaan itsenäisesti tarkkoja tavoitteita. Opettaja voi tukea tavoitteiden asettamista kartoittamalla opiskelijan odotuksia ja peilaamalla niitä opetussuunnitelmaan sekä itse suunnittelemiinsa tavoitteisiin. Oppilaan kyky asettaa tavoitteita yleensä kasvaa opintojen edetessä, kun hän alkaa hahmottaa toiminnan viitekehyksen ja kokonaisuuden. (Pruuki 2008, 34-35.) Hyry-Beihammer ja muut (2013) sekä Hallam ja Bautista (2012) korostavat myös, että instrumenttiopetuksessa on tärkeää tarkastella toiminnan tavoitteita ja ylläpitää oppilaan kanssa jatkuvaa keskustelua tavoitteista sekä keinoista niiden saavuttamiseksi. (Ks. Hyry-Beihammer ym. 2013, 161., Hallam & Bautista 2012, 665-666). Hallam ja Bautista (2012) esittävät myös, että tavoitteiden epäselvyys voi haitata oppimista ja harjoittelun tehokkuutta (ks. Hallam & Bautista 2012, 665-666). Tavoitteiden asettelun voidaan siis katsoa olevan opettajan ja oppilaan välistä yhteistyötä ja vuoropuhelua, jonka tarkoituksena on luoda selkeyttä ja konkretiaa harjoittelun suunnitteluun. Opettaja toimii tavoitteiden asettelussa instrumentin ja instrumenttiharjoittelun sekä opetussuunnitelman asiantuntijana ja antaa oppilaalle työkaluja edetä kohti tavoitteitaan.

Yksi keskeisimmistä toiminnoista laulunopetuksessa on opettajan antama palaute, jonka avulla oppilas kehittää toimintaansa. Palautetta annetaan paitsi näyttötilaisuuksien tai konserttien jälkeen, myös jatkuvasti instrumenttitunneilla. Ranteen (2006) mukaan palautteen tarkoituksia ovat mm. todellisuudentajun ylläpitäminen, suunnan säilyttäminen ja tarkistaminen, sekä kehittyminen ja oppiminen (Ranne 2006, 22-23). Arjaksen (2014) mukaan koulutuksessa annettavan palautteen tarkoituksena on auttaa opiskelijaa kehittämään itsearviointitaitojaan, työskentelytapojaan ja oppimistaan. Palautteen avulla opettaja myös antaa opiskelijalle suuntaviivoja siihen, mihin hänen kannattaisi harjoittelussaan keskittyä, ja toisaalta mitkä asiat sujuvat jo hyvin. Palautteessa, kuten muussakin vuorovaikutuksessa, on syytä olla hienotunteinen ja kunnioittava, sillä varsinkin esiintymisten jälkeen palautetta vastaanottava opiskelija on usein erityisen herkillä, ja varsinkin kritiikki saattaa tuntua hyvin henkilökohtaiselta. Palautteen saajan pitäisi myös olla tietoinen kulloisenkin tilanteen arvioinnin perusteista, joiden mukaan palautteen antajat rakentavat palautteensa. (Arjas 2014, 69-72.) Sekä jatkuvan palautteen antaminen että viralliset arviointitilanteet ovat asioita, joissa opettaja voi kehittyä refleктоimalla toimintaansa. Myös palautteen vastaanottamisen taito opiskelijan roolissa kasvaa ajan myötä, ja positiiviset kokemukset palautetilanteista tukevat sen kehittymistä.

4 Instrumenttiopintojen tavoitteet musiikkialan perustutkinnossa

Musiikkialan perustutkintoon johtavaa toisen asteen koulutusta tarjoavat Suomessa ammatilliset oppilaitokset. Musiikkialan perustutkinnon laajuus on 180 osaamispistettä, josta 35 yhteisiä tutkinnon osia ja 145 osaamispistettä ammatillisia tutkinnon osia.

Musiikkialan perustutkintoon kuuluvan Instrumenttitaitojen kehittäminen ja musiikin esittäminen -tutkinnonosan laajuus on 30 osaamispistettä. Tutkinnonosan ammattitaitovaatimuksissa eritellen instrumenttitaitojen kehittämiseen, esiintymistilanteisiin sekä työturvallisuuden ja työergonomian noudattamiseen liittyviä tavoitteita. Tavoitteena on, että opiskelija harjoittelee ja kehittää pääinstrumenttinsa hallintaa, laulaa tai soittaa nuottien tai muun materiaalin pohjalta huomioiden esitettävän musiikin lajin ja tyylin, tallentaa lauluaan digitaalisesti jaettavaan muotoon, sekä antaa ja vastaanottaa palautetta ja kehittää toimintaansa. Esiintymistilanteessa hän käyttäytyy tilanteen vaatimalla tavalla ottaen huomioon muut esiintyjät ja toimijat sekä yleisön, esittää oman osuutensa sovitusti ja tyylinmukaisesti, ja arvioi omaa esiintymistään realistisesti, kehittämällä toimintaansa palautteen perusteella. Työturvallisuuden ja työergonomian tavoitteina on

ympäristön turvallisuudesta huolehtiminen, työturvallisuus- ja kuulonsuojausmääräyksiä noudattaminen, ergonomisesti oikeanlainen työskentely ja oman instrumentin huolellinen hoitaminen. Lisäksi oman osaamisen markkinointi on niputettu tähän tutkinnonosaan. (Ks. ePerusteet 2022.)

Osaamista arvioidaan käytännön työtehtävissä tai niitä vastaavissa näyttötilaisuuksissa. Arviointia voidaan myös täydentää yksilöllisesti muilla tavoilla, mikäli näytössä ei voida arvioida kaikkea tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa. Kiitettävä 5 -arvosanan kriteerit täyttävä opiskelija suunnittelee ja toteuttaa työkokonaisuuden itsenäisesti ottaen huomioon muut toimijat ja toimii yhteistyökykyisesti ja rakentavasti haastavissakin vuorovaikutustilanteissa. Hän soveltaa työssä tarvittavaa tietoa ongelmanratkaisutilanteissa monipuolisesti ja kriittisesti sekä esittää työhön ja toimintaympäristöön liittyviä perusteltuja kehittämisehdotuksia. Opiskelija myös arvioi suoriutumisestaan realistisesti ja esittää perusteltuja ratkaisuja osaamisensa kehittämiseen ja ymmärtää oman työnsä merkityksen osana laajempaa kokonaisuutta. (Ks. ePerusteet 2022.)

Ammattiopinnoissa aloittavalla laulunopiskelijalla voi olla monenlaisia odotuksia, toiveita ja ennakkokäsityksiä siitä, millaista musiikin opiskelu on, ja millaisiin tavoitteisiin instrumenttiopinnoissa pyritään. Ristiriidat oppilaan sisäisten tavoitteiden ja oppilaitoksen tavoitteiden välillä voivat heikentää oppilaan motivaatiota (Arjas 2014, 154), ja laulunopettaja voi kohdata haasteita oppilaan ennako-odotusten ja opetussuunnitelman mukaisten tavoitteiden yhteensovittamisessa. Opintojen käytännön toteutuksissa on myös jonkin verran koulukohtaisia eroja, ja esimerkiksi oman artistisuuden kehittämiseen ja luovaan musiikin tekemiseen kannustetaan joissain konservatorioissa enemmän ja joissakin ei ollenkaan. Hyry-Beihammerin ja muiden mukaan (2013) ammattimuusiikon opintojen keskeisiä tavoitteita ovat harjoittelun riittävä määrä ja tehokkuus, kestävyyskasvattaminen, fyysisten ongelmien välttäminen, ohjelmiston laajentaminen, teknisen tason hiominen sekä musiikillisen ilmaisun monipuolistaminen (Hyry-Beihammer ym. 2013, s. 160).

5 Aiempia tutkimuksia

Tässä tutkimuksessa haluttiin selvittää itsenäisen harjoittelun opettamisen ja ohjaamisen tapoja ja opiskelijoiden tuen tarpeita opettajien näkökulmasta, sillä aihetta on tutkittu jo melko paljon kysymällä aiheesta opiskelijoilta. Esimerkiksi Tanja Torvikoski on tutkinut eri tasoilla opiskelevien laulajien harjoittelutottumuksia Yamk-opinnäytetyössään Selvitys laulajien harjoittelutottumuksista

Pohjois-Pohjanmaalla (2022). Kyselytutkimuksen tuloksista havaittiin, että laulajat kaipaavat laulunopettajiltaan enemmän tukea itsenäisen harjoittelunsa kehittämiseen; opettajilta toivottiin tukea aikataulujen luomiseen, tavoitteiden asetteluun ja systemaattiseen työskentelyyn tavoitteiden saavuttamiseksi. Itsenäisen harjoittelun konkreettisiksi työkaluiksi kaivattiin selkeitä ohjeita ja tehtäviä sekä tunneilla tehtyjä äänitteitä, ja annetut kotitehtävät olisi hyvä käydä laulutunnilla yhdessä läpi oikeinoppimisen varmistamiseksi. Laulunopettajan toivottiin myös järjestävän mahdollisuuksia yhteismusisointiin ja esiintymiseen. (Torvikoski 2022, 47.) Roosa-Maria Leppänen puolestaan on haastatellut ammattikorkeakouluopiskelijoita opinnäytetyössään Pop/jazz-laulun itsenäisen harjoittelun haasteet ammattikorkeakoulussa. Tutkimuksessa haastateltujen opiskelijoiden kokemat haasteet liittyivät harjoittelun suunnitteluun, vaihtelevaan motivaation tasoon, tavoitteiden asettamiseen sekä ankaruuteen itseä kohtaan. (Leppänen 2019,38-39.)

Koopman ja muut (2007) ovat tutkineet instrumenttituntien ja itsenäisen harjoittelun yhteyttä ja havainneet, että konservatorio-opiskelijat omaksuvat itsenäiseen harjoitteluunsa struktuuria omilta instrumenttitunneiltaan. Hyvin jäsennellyt oppitunnit, jotka sisältävät johdonmukaista työskentelyä, huolella tehtyjä harjoituksia ja lopuksi selkeät harjoitteluohjeet opettajalta, alkavat näkyä myös oppilaan itsenäisissä harjoittelusessioissa harjoittelun jäsentymisenä tavoitteelliseksi toiminnaksi. (Koopman et. al. 2007.)

6 Tutkimusasetelma

6.1 Tietoperustan hankkiminen

Tutkimuksen tietoperustaan haluttiin löytää monipuolisesti tietoa laulajan harjoittelusta, harjoittelussa ilmenevistä haasteista sekä opettajan roolista itsenäisen harjoittelun ohjaajana. Pop/jazz-laulajien harjoittelusta ja itsenäisen harjoittelun ohjaamisesta on saatavilla hyvin rajallisesti tutkimustietoa, joten tietoperustaan käytettiin myös yleisesti muusikon harjoittelua koskevaa kirjallisuutta ja tutkimusta. Koska tutkimus on rajattu toisen asteen opiskelun viitekehykseen, avattiin tietoperustassa myös lyhyesti muusikon ammattiopintojen opetussuunnitelmassa määritettyjä tavoitteita, joiden saavuttamiseen itsenäisen harjoittelun avulla pyritään. Tietoperustan pohjana käytettiin suomen- ja englanninkielisiä kirja- ja verkkolähteitä. Tiedonhaussa käytettiin pääasiassa Jyväskylän ammattikorkeakoulun Janet-tietokantaa ja Google Scholaria. Lisäksi uusia lähteitä löytyi

ensin verkkohaun avulla löytyneistä lähteistä, kuten Oxford Handbook of Music Educationin kaltaisista artikkelikokoelmista. Suomenkielisinä hakusanoina käytettiin ”harjoittelu”, ”laulaja+harjoittelu”, ”laulu+harjoittelu”, ”muusikko+harjoittelu”, ”itsenäinen harjoittelu”, ”itseohjautuvuus”, sekä ”harjoittelu+opettaminen” Englanninkielisinä hakusanoina käytettiin ”practice”, ”practice+singing/singer”, ”teaching+practice”, ”musician+practice”, ”independent+practice” sekä ”self-sufficiency”. Lähteiden soveltuvuuden ja luotettavuuden arvioinnissa otettiin huomioon kirjoittajan asema ja uskottavuus, kustantaja ja julkaisija sekä lähteen tuoreus. Toissijaisten lähteiden käyttämisestä pyrittiin välttämään etsimällä alkuperäislähde tarkasteltavaksi aina kun se oli mahdollista.

6.2 Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymykset

Tämän tutkimuksellisen kehittämistyön tavoitteena oli tuoda näkyväksi laulun itsenäisen harjoittelun opettamiseen liittyvää kokemuspohjaista hiljaista tietoa. Tavoitteena oli löytää jotain uutta ja yllättävää, joten sen sijaan että oltaisiin kysytty esimerkiksi ”kuinka moni haastatelluista laulunopettajista käyttää ennalta määriteltyjä menetelmiä harjoittelun ohjaamisessa”, kysyttiinkin ”millaisia tapoja haastatelluilla laulunopettajilla ylipäätään on itsenäisen harjoittelun opettamiseen?”. Itsenäisen harjoittelun opettamisen tavoille haluttiin myös luoda kehykset kartoittamalla laadukaan lauluharjoittelun ominaisuuksia ja sisältöjä sekä itsenäiseen harjoitteluun liittyviä haasteita ja tuen tarpeita. Tutkimuskysymykset ovat seuraavat:

1. Millaista on laadukas lauluharjoittelu haastateltavien laulunopettajien mielestä? Mitä laadukas itsenäinen harjoittelu sisältää?
2. Millaista tukea laulunopiskelijat tarvitsevat harjoitteluunsa laulunopettajien mielestä? Millaisia haasteita itsenäiseen lauluharjoitteluun liittyy?
3. Millaisia tapoja laulunopettajilla on ohjata oppilaitaan kohti laadukasta itsenäistä harjoittelua?

6.3 Laadullinen tutkimus ja teemahaastattelu

Laadullisen tutkimuksen ytimessä on pyrkimys tarkastella tutkimuksen kohdetta tutkittavien kokemuksen ja heidän merkityksmaailmojensa kautta. Tässä tutkimuksessa haluttiin saada kokemukseen pohjautuvaa, syvällistä ja kuvailevaa tietoa itsenäisen harjoittelun ohjaamisesta, ja siksi tiedonkeruumenetelmäksi valikoitui teemahaastattelu, jossa tutkimusongelmasta valikoidaan

keskeiset teemat käsiteltäväksi haastateltavien kanssa. Hirsjärven ja Hurmeen (2009) mukaan teemahaastattelussa keskustelu etenee strukturoitua haastattelua vapaammin ennalta valittujen teemojen varassa, mikä tuo haastateltavien äänen kuuluviin sekä nostaa keskiöön heidän tulkintansa asioista ja niiden merkityksistä. (Hirsjärvi & Hurme 2009, 48.) Vilkka (2021) sekä Eskola ja Suoranta (2014) kertovat, että teemojen käsittelyjärjestyksellä ei ole väliä, kunhan kaikki teemat tulevat käsiteltyä jokaisen haastateltavan kanssa (Vilkka 2021, 124 ja Eskola & Suoranta 2014, 87). Eskola ja Suoranta lisäävät myös, että eri teema-alueiden käsittelyn laajuus voi vaihdella eri haastattelujen välillä (mts. 87).

Teemahaastattelua käytettäessä ei ole välttämättä aina mielekästä muodostaa ennalta hypoteeseja, vaan voidaankin ajatella, että hypoteeseja löydetään haastattelujen myötä (ks. Hirsjärvi & Hurme 2009, 66). Teemahaastatteluun tulee valmistautua perehtymällä käsiteltäviin aiheisiin huolellisesti, operationalisoimalla eli muuttamalla tutkimusaihe ja tutkimuskysymykset tutkittavaan muotoon, ja valitsemalla haastateltavaksi henkilöitä, joilla arvellaan olevan tietoa tutkimuksessa käsiteltävistä aiheista (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006). Teoriaan ja tutkimustietoon tutustumalla tutkija saa käsityksen tutkittavista ilmiöistä ja siihen liittyvistä peruskäsitteistä, mikä auttaa hahmottelemaan haastattelurunkoon teemoja ja niiden käsittelyä tarkentavia apukysymyksiä. (Hirsjärvi & Hurme 2009, 66).

Haastattelu on vuorovaikutustilanne, joka vaatii haastattelijalta hyvän aihepiirituntemuksen lisäksi hyviä sosiaalisia taitoja ja ymmärrystä oman toiminnan vaikutuksista haastateltaviin. Teemahaastattelu on kuin keskustelu, jossa haastateltava on keskiössä, ja haastattelijalla toimii aktiivisena kuuntelijana sekä ohjaa keskustelua sen verran kuin on tarpeellista riittävän aineiston saamiseksi. Haastattelua tehdessä on hyvä noudattaa joustavuuden periaatetta, mikä tarkoittaa käytännössä joustavuutta esimerkiksi kysymysten muotoilussa, kielellisen ilmaisun käsitteellisyydestä sekä haastatteluteemojen käsittelyjärjestyksessä. Haastattelijan on myös hyvä huomata tilaisuudet esittää uusia lisäkysymyksiä, jotka syventävät haastateltavalta saatua vastausta ja avaavat uusia suuntia keskustelulle. (Ks. Hirsjärvi & Hurme 2009, 68 & 102-104.)

Haastattelu sisältää tiedonkeruumenetelmänä muutamia kompastuskiviä, jotka voivat liittyä haastattelijaan, haastateltavaan, haastattelutilanteeseen tai tulosten luotettavuuteen. Epäonnistuneen haastattelun tunnusmerkkejä voivat olla esimerkiksi riittämättömän aineiston saaminen tai se,

että haastattelijalle tai haastateltavalle jää epä mukava olo haastattelutilanteesta. Hirsjärven ja Hurmeen (2009) mukaan haastattelu voi epäonnistua esimerkiksi haastattelijan tai haastateltavan ahdistuneisuuden tai jännittyneisyyden, haastattelijan huonon kysymystenasettelun tai ulkoisten häiriötekijöiden takia (Ks. Hirsjärvi & Hurme 2009, 124-127). Tulosten luotettavuuteen puolestaan voi Hirsjärven ja muiden (2016) mukaan vaikuttaa ihmisten taipumus pyrkiä antamaan haastattelussa sosiaalisesti hyväksyttäviä vastauksia. Tulosten yleistämisessä pitäisi myös käyttää harkintaa, sillä haastatteluaineisto on aina konteksti- ja tilannesidonnaista. (Hirsjärvi ym. 2016.)

6.4 Haastateltavien valinta

Kohderyhmä, josta haastateltavia etsittiin, oli toisen asteen oppilaitoksissa työskentelevät pop/jazz-laulunopettajat. Haastattelukutsuja lähetettiin opettajille, joilta arveltiin saatavan monipuolisia ja kokemukseen perustuvia vastauksia tutkimuskysymyksiin. Koska tutkimuksen tarkoituksena oli saada ensisijaisesti uutta, laadullista ja syvällistä tietoa määrällisen tiedon sijaan, oli tavoitteena haastatella kattavasti neljää laulunopettajaa. Hirsjärvi ja Hurme (2009) toteavat, että kun pyritään ymmärtämään jotain ilmiötä syvällisemmin, voidaan pienenkin ihmismäärän haastatteluista saada merkittävää tietoa (Hirsjärvi & Hurme 2009, 59).

Haastattelukutsuja lähetettiin sähköpostitse kahdeksalle laulunopettajalle eri konservatorioista, ja heistä saatiin mukaan neljä haastateltavaa eri puolilta Suomea. Tavoitteena oli saada mukaan haastateltavia nimenomaan eri oppilaitoksista, koska tutkijalla oli taustaoletus, että myös oppilaitosten toimintatavat voivat vaikuttaa itsenäisen harjoittelun opettamiseen ja ohjaamiseen. Haastateltavat saivat teemahaastattelurungon tarkasteltavaksi etukäteen, jotta he ehtivät tutustua kysymyksiin ja paneutua haastattelun aiheisiin ennen haastattelupäivää. Haastattelut toteutettiin yksitellen videopuhelun välityksellä, ja tallennettiin ulkoisella äänityslaitteella, joka on tietoturvallinen ja myös helppo käyttää litterointivaiheessa.

6.5 Aineiston analyysi

Hirsjärvi, Remes ja Sajavaara (2016) muistuttavat, että teemahaastattelu ei ole vain kvalitatiivisen tutkimuksen menetelmä, sillä aineistosta voidaan myös laskea frekvenssejä eli asioiden esiintymistiheyttä, ja muodostaa siitä tilastollista tietoa. Tässä tutkimuksessa oltiin kuitenkin kiinnostuneita

ensisijaisesti yksittäisistä, yllättävistäkin ideoista, ja toissijaisesti myös usein toistuvista vastauksista. Aineiston analysoinnin lähtökohtana käytettiin teemoitteluja, jossa haastatteluaineistosta nostetaan tutkimustehtävän kannalta keskeisiä asiakokonaisuuksia (Juhila 2024). Haastattelut litteroitiin soveltuvin osin (ks. Hyvärinen ym. 2017, 435) tekstinkäsittelyohjemaan, minkä jälkeen aineistoja alettiin yhdistellä ensin karkeasti teemahaastattelurungon mukaisesti aihealueisiin, ja sitten tarpeen mukaan myös haastateltavien vastauksista nouseviin toistuviin tai tutkimuskysymysten kannalta mielenkiintoisiin väliotsikoihin. Samaa teemaa käsitteleviä vastauksia tarkasteltiin sekä yksittäin että toisiinsa vertaillen, ja niitä koottiin yhteen nostamalla esiin sekä yhteneväisyydet että yksittäiset ideat.

6.6 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Tutkimuksen tietopohjan muodostamisessa ja tutkimuksen raportoinnissa on pyritty noudattamaan hyvää tieteellistä käytäntöä, jossa tietolähteet merkitään asianmukaisesti, toisten tuottamia tekstejä ei plagioida, raportissa esitellään aineistoa laajasti ja totuudenmukaisesti, ja tuloksia ja johtopäätöksiä tarkastellaan kriittisesti.

Ihmistieteisiin luettavien tutkimusalojen eettisiin periaatteisiin kuuluvat tutkittavien itsemääräämisoikeuden kunnioittaminen, vahingoittamisen välttäminen sekä yksityisyys ja tietosuojat. (Kuula 2015, 231). Tässä tutkimuksessa itsemääräämisoikeuden kunnioittamiseen liittyviä huomioitettavia asioita olivat osallistumisen vapaaehtoisuus sekä haastateltavien informointi. Tutkimukseen kutsutuille henkilöille kerrottiin kutsukirjeessä tutkimuksen aihe ja haastattelujen toteutus tapa sekä se, että haastateltavien henkilöllisyys pysyy vain tutkimuksen tekijän tiedossa, ja että aineistot hävitetään tutkimusprosessin lopuksi. Työstettävään aineistoon ei ole kirjattu henkilötietoja eikä muita tunnistetietoja, ja tulosten esittelyssä haastateltavat on eroteltu toisistaan kirjaimilla A, B, C ja D.

Haastateltavat saivat haastattelurungon tarkasteltavaksi muutamaa päivää ennen haastatteluaan, joten heidän oli mahdollista pohtia haastattelussa käsiteltäviä aiheita etukäteen. Haastattelurunko pyrittiin pitämään yksinkertaisena, jotta haastateltaville ei tarjottaisi valmiita vastausvaihtoehtoja, vaan heidän vastauksensa kumpuaisivat mahdollisimman aidosti heidän omista kokemuksistaan opettajana. Haastatteluille oli varattu riittävästi aikaa, jotta kaikkia teemoja ehditään käsitellä rauhassa, ja kaikkien haastateltavien kanssa aika riittikin hyvin. Kaikki haastateltavat myös reflekoivat

haastattelujen aikana omia käytäntöjään ja työskentelytapojaan, mikä mielestäni lisää vastausten autenttisuutta ja luotettavuutta. Aineiston analysoinnissa kiinnitettiin jatkuvasti huomiota siihen, että haastateltavien vastaukset esitellään todenmukaisesti ja siinä kontekstissa, missä niihin on alun perin vastattu.

7 Tutkimuksen tulokset

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli tutkia sitä, miten toisella asteella pop/jazz-laulua opettavat laulunopettajat pyrkivät tukemaan oppilaidensa itsenäisen harjoittelun onnistumista. Lisäksi haluttiin kehittää työelämää tuomalla haastateltujen opettajien ideoita näkyväksi ja muiden alan ammattilaisten tietoon. Tässä luvussa käsitellään haastatteluista saatua aineistoa teemoittain: Laadukas lauluharjoittelu, oppilaiden valmiudet itsenäiseen harjoitteluun, itsenäistä harjoittelua tukevat materiaalit sekä itsenäistä harjoittelua tukevat opetusmenetelmät ja toimintatavat.

7.1 Laadukkaan lauluharjoittelun tunnusmerkit

Haastattelun ensimmäisen teeman avulla haluttiin selvittää, minkälaisia ominaisuuksia laadukkaaseen lauluharjoitteluun haastateltavien mielestä liittyy, ja näin luoda raamit sille, mitä he kertovat itsenäisen harjoittelun opettamisesta haastattelun edetessä.

Ensimmäisenä haastateltavia pyydettiin luonnehtimaan laadukasta lauluharjoittelua. Vastauksista nousi esille se, miten tärkeää on, että oppilas tietää harjoittelemaan mennessään, mitä hänen pitäisi tehdä, miten, ja miksi asioita tehdään. Itsenäisen lauluharjoittelun tulisi olla säännöllistä, suunnitelmallista, tavoitteellista ja strukturoitua.

No sellasta ensinnäki että opiskelija tietää mitä hän on tekemässä, mitä hän on harjoittelemassa, koska muutenhan siin ei oo mitään järkee koko hommassa! Että se on strukturoitua, aikataulutettua, että sille on varattu esimerkiks työjärjestyksestä aika. (Haastateltava A)

Mä ajattelen et laadukas lauluharjottelu on kuitenkin niinku tavoitteellista, sul on joku mitä kohti mennään... just siin on tavote ja siin on se semmonen selkeä fokus, että koko ajan tietää että miksi tekee mitä tekee. Että on sillee niinku tavallaan kartalla. (Haastateltava D)

Itsenäisen harjoittelun säännöllisyyttä tukee se, että harjoittelulle on varattu aika lukujärjestyksestä. Lisäksi on järkevää harjoitella mieluummin usein ja vähän kerrallaan kuin pitkään ja paljon, jotta opiskelijan on mahdollista tehdä keskittyneesti hyviä toistoja harjoittelussaan. Itsenäisen harjoittelun strukturointi voi tarkoittaa esimerkiksi sitä, että harjoitteluun käytettävää aikaa jaetaan eri osa-alueiden kesken, jotta kaikkia tarvittavia asioita tulee harjoiteltua säännöllisesti.

Ja että silloin kun ollaan menossa harjoittelemaan, ni se aika palastellaan... palastellaan se aika, ettei vaikka kuuttakymmentä minuuttia harjoitella hengitystekniikkaa... mieluummin keskittyneesti lyhyen aikaa kuin tuntikausia. (Haastateltava A)

Aina ennemmin niinku treenatessa tekis silleen että ois semmosii niinku hyviä toistoja ajatuksen kanssa että ei niinku semmosta niinsanotusti sähläämistä eikä tehä ihan mitä sattuu. (Haastateltava D)

Haastateltavat B ja D toivat vastauksissaan esille sen, että lauluharjoittelussa on tärkeää kuunnella omaa kehoaan ja tunnustella, miltä oma instrumentti milloinkin tuntuu. Haastateltava D muistutti myös kärsivällisyyden merkityksestä lauluinstrumentin kehittämisessä.

Sit pitää lauluopiskelussa aina ymmärtää myöski se että pitää olla aika kärsivällinen koska kaikkii asioita ei aina välttämättä hoksaa heti, ja sitte kun ollaan fysiikan kanssa – ja niinku ihmiskehon kanssa tekemisissä ni saattaa ottaa aikaa et joku lihastoiminto vaikka rupee toimimaan että ei sillee tota – ei pidä turhautua jos ei heti niinku joku asia sillee klikkaa kohilleen. (Haastateltava D)

Haastateltava B kertoi myös kehottavansa oppilaitaan keskittyneen ja pikkutarkan harjoittelun lisäksi myös laulamaan kappaleita vapaammin ja rennommin ja etsimään tulkintaa. Näin saadaan harjoitteluun toistoa ja toisaalta rentoutta, mikä edistää harjoittelun mielekkyyttä.

7.2 Laadukkaan harjoittelun sisällöt

Harjoittelun sisällöstä kysyttäessä käytettiin tarkentavana kysymyksenä sitä, mitä haastateltavat toivovat ammattiin opiskelevien lauluoppilaidensa tekevän itsenäisissä harjoittelusessioissaan. Haastateltavien näkemykset itsenäisen lauluharjoittelun sisällöstä olivat pääosin yhteneväisiä, ja

kaikkien mielestä esimerkiksi laulutekniikan harjoittelu, kappaleiden opettelu ja tyylinmukaisuuksien omaksumiseen liittyvä harjoittelu olivat lauluharjoittelun ydinsisältöä.

No ehkä sellaset pääasiat- kyl tekniikkaa tosi paljon niinku harjoitellaan, ja tottakai siitä lähtökohdasta hiukan aina et mitä opiskelija itse haluaa. Mut et kyl mä niinku sanosin et pääpaino on ehdottomasti niinku laulutekniikan harjottelussa ja sitten ehkä rytmiikkaan liittyvien asioiden treenaamisessa, fraseerauksessa, eri tyyllilajien niinku eroavaisuuksien ymmärtämisessä ja hahmottamisessa ja niiden harjoittelussa. (Haastateltava C)

Harjoittelun sisältöön tai sisällön painottumiseen vaikuttaa myös se, kuinka paljon ohjelmistoa opiskelijalla on työstettävänä. Joissakin oppilaitoksissa opiskelijalla voi olla samanaikaisesti käynnissä useampia eri tyyllilajeihin liittyviä yhtyeopintojaksoja, jolloin myös uutta ohjelmistoa sekä mahdollisesti itselle uusia tyyllilajeja on omaksuttava paljon lyhyen ajanjakson aikana. Tällainen tilanne tarjoaa toisaalta mahdollisuuden kehittää harjoittelutaitoja ja rutiinia kappaleiden kanssa työskentelyyn.

Nytki meillä on kolme eiku neljä erilaista työpajaa päällekkäin laulajilla, niin tota sehän tarkoittaa semmosta oikeestaan niinku harjoittelemaan opettelemista, et miten sä harjottelet biisejä vaikka ulkoo. Et mihin sun täytyy keskittyä et sä saat biisin harjoteltua, et sä katot ensin ihan ne musiikilliset perusasiat sieltä ja sen jälkeen tyylimukasen fraseerauksen ja nää. (Haastateltava B)

Musiikin hahmotusaineita on osassa oppilaitoksista pyritty integroimaan myös instrumenttiopintoihin, ja joissain oppilaitoksissa hahmotusaineiden harjoittelua tapahtuu tietoisesti ainoastaan erillisillä musiikin hahmottamisen opintojaksoilla. Oppilaitoksissa, joissa musiikin hahmotusaineita integroidaan instrumenttiopintoihin, odotetaan oppilaiden sisällyttävän itsenäiseen lauluharjoittelunsa nuotinluku- ja prima vista -harjoittelua.

7.3 Oppilaiden valmiudet itsenäiseen harjoitteluun

Haastateltavien vastaukset oppilaiden valmiuksista itsenäiseen harjoitteluun vaihtelivat hyvinkin paljon sekä oppilaitoskohtaisesti että yksittäisen haastateltavan oppilaiden välillä. Osalla muusikon opintojaan aloittavista laulajista ei ole välttämättä juuri minkäänlaisia valmiuksia itsenäiseen harjoitteluun, ja osalla on jo paljonkin kokemusta onnistuneesta itsenäisestä harjoittelemisesta.

Kyl täl hetkel tilanne on se et ei kauheesti minkäänlaisia valmiuksia, et tota, et kyl me alotetaan ihan tosi alusta monessa asiassa, et tota, ei semmosest itsenäisestä harjottelusta ja oma-alotteisuudesta, ei niist kyl oo oikein tietookaan. Et kyl sitä joudutaan ihan tää koko kaks vuotta niinku aika paljon treenaamaan. (Haastateltava C)

No hyvin vaihtelevia, riippuu hyvin paljon taustasta, esimerkiks nyt kun on tullut uudet ekaluokkalaiset niin huomaan että hajonta on hurja! On esimerkiks musaopistotaustaisia jotka on sillai tottunut harjoittelemaan ja tietää niinku mitä tehdä, mut sit saattaa olla – niinkun käytit ilmaisua pysytymetsästä – niin sit se on tosi hankala heidän mennä ehkä sinne harjotuskoppiin ja yrittää mieltii siellä et mitä ihmettä mä teen ja mitä mä harjoittelen. (Haastateltava A)

Haastattelujen perusteella toisella asteella pop/jazz-lauluopintoja aloittavien opiskelijoiden harjoitteluvalmiuksiin vaikuttavat aiemman musiikinopiskelutaustan lisäksi opiskelijan ikä ja osittain siihen liittyvät yleiset elämänhallintaan ja aikatauluihin liittyvät asiat. Haastateltavat C ja D kertoivat havainneensa, että suoraan peruskoulusta muusikon opintoihin tulevilla opiskelijoilla saattaa olla vielä haasteita yleisessä elämänhallinnassa ja rutiinien luomisessa, mikä heijastuu myös itsenäisen harjoittelun valmiuksiin. Haastateltava D lisäsi, että aikuisilla opiskelijoilla puolestaan voi olla perhe, mikä saattaa luoda haasteita harjoittelun aikatauluttamiseen.

Haastateltava B kertoi, että puutteelliset valmiudet voivat vaikuttaa opiskelijan hyvinvointiin negatiivisesti opintojen aikana:

Jos sä oot (pääsykokeissa) et no en mä tiedä mä kuuntelen biisejä ja laulan mukana, niin siitä niinku tietää ne valmiudet ja tietää myöskin että haluaako sitten ottaa tämmöistä opiskelija taloon joka ei välttämättä pysty ottamaan kokonaisuuksia haltuun tarpeeksi nopeassa ajassa, ja ahdistuu sitten ja voi huonosti meidän opinnoissa. (Haastateltava B)

Haastateltava B nosti esiin motivaation merkityksen harjoitteluvalmiuksien kehittämisessä.

Riippuu hirveästi henkilöstä mutta myöskin ammattiopintojen hakutilanteessa haastattelussa se yleensä kyllä näkyy sieltä läpi niissä vastauksissa mitä me kysytään, niinku semmoinen motivaatio ja palo.. ne ei välttämättä ole edes miettinyt mitä ne harjoittelee mutta sitten se ei ole että ne on

niin hyviä kertoo siitä että ne on jotain tehnyt oikein... Niil on jonkinlainen motivaatio siihen tekemiseen niin treenaamiseen, no monesti meidän opiskelijat on kyllä tosi motivoituneita suurimmaksi osaksi. (Haastateltava B)

7.4 Itsenäisen lauluharjoittelun haasteita

Haastatteluissa esiin nousseet itsenäiseen harjoitteluun ja yleisesti lauluinstrumentin harjoittamiseen liittyvät haasteet ja asiat joissa opiskelijat tarvitsevat opettajalta tukea olivat moninaisia. Tässä kappaleessa käsitellään ensin opiskelijan toimintaan, ajatuksiin ja tunteisiin liittyviä haasteita, sitten harjoittelun suunnitteluun ja sisältöihin liittyviä haasteita ja viimeiseksi puutteelliseen nuotinlukutaitoon liittyviä haasteita.

7.4.1 Opiskelijan toimintaan, ajatuksiin ja tunteisiin liittyvät haasteet

Harjoittelun suunnitteleminen, aloittaminen oma-aloitteisesti ja oman toiminnan ohjaaminen ovat monille laulunopiskelijoille haastavia asioita. Osalla opiskelijoista edellä mainittuihin haasteisiin liittyy yleisiä elämänhallinnan tai jaksamisen haasteita. Opettajan tukea harjoittelun aikatauluttamisessa voidaan opiskelijasta riippuen tarvita sekä riittävän harjoittelumäärän aikaansaamiseksi että riittävän levon ja palautumisen takaamiseksi.

Itsenäistä instrumenttiharjoittelua ja yleensä lauluinstrumentin harjoittamista kohtaan syntyy myös helposti negatiivisia tunteita, jos asiat eivät etene siinä tahdissa kuin opiskelija toivoisi; lauluharjoitteluun voi liittyä turhautumista, liiallista vaativuutta itseä kohtaan ja pelkoa epäonnistumisesta esimerkiksi bänditreeneissä tai keikalla. Ongelmallista on myös itsen vertailu muihin laulunopiskelijoihin sekä pitkäjänteisyyden ja kärsivällisyyden puute. Haastateltava B:n mukaan muusikon opintojen aikana olisi hyvä oppia kohtaamaan pelkoja ja omaan muusikkouteen ja laulujuuteen liittyviä ajatuksia ja tunteita opettajan tuen avulla.

ja sitten jotenkin se että oppii myös ja siis harjoittelee konsan aikana sitä että että tota tavallaan ottamaan ne kaikki ajatukset ja tunteet vastaan ja että ne on vaan tunteita ja ajatuksia, ja että niinku sä pystyt niin tekemään asioita vaikka sua pelottaa... mahdollistaa opettajana mahdollisimman hyvin sen että että se oppilas pystyy sanomaan sulle, että niinku mä oon huono, tai mä nyt en osaa, ja mua pelottaa että mä en osaa vaikka keikallakaan sitä, mua pelottaa että mä epäonnistun

treeneissä silleen tulee joku tosi nolo äänist ja kaikki mieltii et mä oon tosi huono laulaja! et se pysyisi sanomaan niinku nää niinku oudot, tai ei nyt oudot mutta ei validit, ei totta olevat asiat niinku ääneen. (Haastateltava B)

7.4.2 Harjoittelun suunnitteluun ja sisältöihin liittyvät haasteet

Harjoittelun sisällön suunnittelu ja harjoittelun aikatauluttaminen ovat monille muusikon opintojaan aloittaville laulajille vielä vieraita asioita. Sisällöllisesti laulajien harjoittelu painottuu usein kappaleiden laulamiseen, ja esimerkiksi lauluteknisten asioiden harjoittelu puuttuu kokonaan.

Mä luulen et se on varmaan semmonen ehkä suurin haaste että oppilaat tulee ensimmäist kertaa laulutunneille ja semmoset jotka on pidempäänki käyny ni, ehkä se kotona tekeminen on sellasta niinku lauleskelua enemmäki. Ja lauletaan vaikka niit biisei läpi ja saatetaan tehä jotain lämmitelyharjotuksii mut siin ei oo tiettyy sellasta fokusta et mikä on se asia mitä sun pitää harjoitella, mihin sun pitää keskittyä. (Haastateltava C)

Laulutekniikan itsenäisen harjoittelun haasteista haastateltava A kertoi, että opettajan tukea tarvitaan yleensä kaikkien uusien lauluteknisten asioiden kanssa. Haastateltava B:n mukaan haasteet liittyvät usein ääriään laulamiseen ja äänialan laajentamiseen ja haastateltava D puolestaan kertoi, että haasteita voi olla kaikissa laulutekniikan perusasioissa. Opettajan tukea voidaan tarvita myös stemmalaulun harjoittelussa, eri musiikkityylien tyylinmukaisuuksien omaksumisessa, tulkinnan ja tunnetilojen löytämisessä, sekä esiintymistilanteiden läpikäymisessä ennen ja jälkeen esitysten.

7.4.3 Puutteet nuotinlukutaidossa

Puutteellinen tai lähes olematon nuotinlukutaito nousi kaikissa haastatteluissa esiin asiana, joka vaikeuttaa uusien kappaleiden omaksumista sekä musiikin hahmottamisen taitojen kehittymistä. Esimerkkinä haastateltava B kertoi, että tyypillinen ongelma on kappaleen omaksuminen silloin, kun vaikkapa bändiopintojaksolla soitettavasta kappaleesta on tehty sovitus, joka eroaa jollain tavalla yleisesti kuunneltavissa olevista versioista. Myös haastateltava C:n mielestä puutteellinen nuotinlukutaito vaikeuttaa nimenomaan uusien kappaleiden omaksumista. Haastateltava A korosti

nuotinlukutaidon suhdetta musiikin hahmottamiseen ja sitä kautta myös stemmalaulun harjoitteluun:

Nuotinluku... moni tarvii (apua) stemmalaulussa, yleensäkin integroida musiikin hahmotusta sinne mukaan ... helposti just se musiikin hahmotus jää aika ulkokohtaiseksi... ei välttämättä ymmärrä et mitä mä teen näillä nuoteilla, mitä täs on niinku järkee. Jos on vaikka aina menny korvalla, ni ei osaa aina ajatella et siit ois jotain hyötyä. Ja tietysti musiikin hahmotukseen linkittyy stemmalaulu heti. (Haastateltava A)

7.5 Itsenäistä harjoittelua tukevat opetusmateriaalit

Itsenäistä harjoittelua tukevana materiaaleina mainittiin itsetehdyt äänitteet ja videot, internetistä löytyvät tekstimuotoiset ohjeet sekä videot, kuuntelulistat, kirjallisuus ja opettajien itse tuottamat kirjalliset materiaalit, nuotit ja oppilaiden omat muistiinpanot. Äänitteiden ja videoiden merkitys korostui selvästi muihin materiaaleihin verrattuna, ja niiden sisältöjä voivat olla esimerkiksi kokonainen instrumenttitunti, materiaalia oppilaan itsenäisestä harjoittelusta, opettajan tekemä ohje ääniharjoituksesta tai instrumenttitunnilla tehty äänite oppilaan onnistumisesta jonkin lauluteknisen asian parissa. Lisäksi äänitteet voivat olla esimerkiksi miditaustoja tai yhtyeäänitteitä, joita voi käyttää taustanauhana kappaleiden harjoittelussa.

Kirjallisista materiaaleista tärkeimpänä nostettiin esiin nuotit sekä oppilaiden omat muistiinpanot laulutunneilla tehdyistä harjoituksista, saaduista ohjeista sekä onnistumisista. Yhden haastateltavan oppilaitoksessa on ollut kesäajan opinnoissa tehtävänä itsenäisesti tuotettava harjoittelupäiväkirja, ja yhdessä oppilaitoksessa on valmiit instrumenttikohtaiset nuottikansiot prima vista -harjoittelua varten. Erilaisten materiaalien hyödyntämistä avataan lisää seuraavassa, opetusmenetelmistä ja toimintatavoista kertovassa luvussa.

7.6 Itsenäistä harjoittelua tukevat opetusmenetelmät ja toimintatavat

Menetelmillä tarkoitettiin tässä tutkimuksessa tapoja, joilla opettajat pyrkivät ohjaamaan oppilaitaan kohti onnistunutta itsenäistä harjoittelua. Kysyttäessä menetelmistä painotettiin ensisijaisesti sitä, mitä haastateltavat tekevät oppilaidensa kanssa instrumenttitunneilla edistääkseen itsenäisen harjoittelun laatua.

7.6.1 Tavoitteiden asettaminen, motivaatio ja harjoittelun mielekkyys

Haastateltavien mukaan opettaja voi tukea oppilaan motivaatiota ja itsenäisen harjoittelun onnistumista tarjoamalla tälle harjoitteluun sopivan kokoisia välitavoitteita, isompia pitkän tähtäimen tavoitteita sekä spesifejä harjoituksia, joilla tavoitteita kohti päästään etenemään. Haastateltava D kertoi, että konkreettiset tavoitteet, kuten edessä hämöttävä konsertti, tuovat usein mielekkyyttä ja motivaatiota lauluharjoitteluun.

Tekniikka nyt tietysti on aina tärkeätä, mutta tota eihän se treenaaminen niinku hirveen mielekäästä oo että jos se on vaan sellasta teknistä tekemistä että harjoitellaan vaan jotain tekniikkaa päivästä toiseen. Kyllä se yleensä on mielekkäämpää se treenaaminen sillon jos on jotain tavoitteita, että on jotain konsertteja vaikka tulossa tai jotain mihin harjoitella ohjelmistoo... yrittää aina niinku integroida mahdollisimman paljon niitä teknisiä asioita semmisiin (kappaleisiin) mitä ne pääsee myöski esittää joskus jossain. (Haastateltava D)

Pitkän aikavälin tavoitteita voivat olla esiintymisten tai isojen lauluteknisten haasteiden lisäksi esimerkiksi lauluasentoon ja kehon linjaukseen liittyviä tavoitteita. Haastateltava D muistutti, että lauluasennon parantamiseen voidaan tarvita säännöllisesti tehtäviä fyysisiä harjoitteita, kuten venyttelyä tai tiettyjen lihasryhmien aktivointia ja vahvistamista. Lyhyemmän aikavälin tavoitteet voivat liittyä esimerkiksi uusien lauluteknisten asioiden omaksumiseen tai vanhojen epäedullisten tapojen korjaamiseen. Oppilaalle olisi hyvä antaa itsenäisessä harjoittelussa toteutettavaksi sopivan kokoisia kokonaisuuksia ja siihen liittyviä spesifejä, riittävän helposti toteutettavissa olevia harjoitteita. Harjoitteluun voi antaa myös jonkin laajemman ”teeman”, esimerkiksi huomion kiinnittämisen äänen voimakkuuteen kappaleita laulaessa. Oppilaan valmiuksiin sopivat harjoittelukokonaisuudet ja harjoitukset ehkäisevät osaltaan myös harjoitteluun liittyvää turhautumista.

Haastateltava B totesi, että opettajan on tavoitteita asettaessaan hyvä seurata ja kuunnella oppilaan tilannetta herkällä korvalla myös silloin, kun asiat sujuvat hyvin.

Se laadukas harjoittelu vaatii sitä suunnitelmallisuutta ja mun mielestä se vaatii opettajalta semmoista niinku joustoa myöskin, ja sitä niinku tilannetajua että huomaa että milloin vaatii liikaa ja milloin vaatii liian vähän.. sitten jos ne hoituu ne hommat helposti niin se ei välttämättä tarkoita

sitä että pitäisi puskea hirveästi eteenpäin, koska on huomannut myös sen että jos sitten puskee liikaa eteenpäin siinä harjoitteluun niin sitten se motivaatio kuolee... (Haastateltava B)

7.6.2 Oppilaan toimijuuden tukeminen havainnoinnin ja dokumentoinnin avulla

Yhdeksi tärkeimmistä tavoista tukea itsenäisen harjoittelun onnistumista nousi oppilaan toimijuuden tukeminen herättelemällä tätä havainnoimaan ja analysoimaan omaa laulamistaan. Haastateltava C kertoi kysyvänsä aina laulutunnin aluksi oppilaalta, mitä viime tunnilla tehtiin ja millaisia pohdintoja siihen liittyvät harjoitukset ovat herättäneet viikon aikana. Jos oppilas on harjoitellut, hän osaa yleensä myös kertoa, miten on sujunut ja millaisia haasteita tai onnistumisia harjoittelussa on ollut. Laulutunnin aikana Haastateltava C rohkaisee oppilasta havainnoimaan ja sanallistamaan, miltä tehdyt harjoitukset tuntuvat kehossa ja mitä eroja tuntemuksissa on silloin, kun joku asia onnistuu hyvin tai huonommin. Aina tunnin lopuksi kootaan yhteen mitä tehtiin ja miksi, millälaisilla harjoituksilla asiaa voi harjoitella, ja miten harjoitteet olisi hyvä tehdä. Haastateltava D kertoi pyrkivänsä siihen, että laulutunnin aikana saataisiin aikaan paljon onnistuneita toistoja, ja varmistamaan, että oppilas ymmärtää mitä ja miten hän teki silloin, kun asiat onnistuivat hyvin. Oppilaan oman ymmärryksen ja havainnointikyvyn kasvattaminen auttaa tätä vähitellen harjoitteluun paremmin itsenäisesti ja pärjäämään myös itsenäisen harjoittelun aikana nousevien haasteiden kanssa. Opittujen asioiden koontia haastateltavat ovat tehneet esimerkiksi suullisesti, oppilaan omiin muistiinpanoihin tai äänitteelle. Haastateltava B lisäsi, että oman laulamisen havainnointiin ja dokumentointiin voi käyttää luoviakin tapoja.

...että sä voit käyttää kaikkia sun aisteja, se mulle jäi, on niinku tosi niinku vahvasti niinku itselle oma opetukseen että vaikka jos ei osais itse piirtää niin piirrä silti ja ja tota et sä käytät kaikkia aisteja! Sä mietit kinesteettisesti et miltä susta tuntuu ja sitten se verbaalisesti selität se miltä tuntuu ja niinku kuvaat vielä miltä se näyttää kun susta tuntuu se oikea ja tota etenkin analysoi paljon niin se on kyllä mun mielestä tehokasta. (Haastateltava B)

Haastateltava B:n mukaan on erityisen tärkeää ja tehokasta on dokumentoida ja tallentaa laulutunnilla saadut onnistumiset mahdollisimman monella oppilaan oppimista tukevalla tavalla, jotta oppilas pystyisi myöhemmin tavoittamaan saman tekemisen ja onnistumisen uudelleen.

Mä yritän kyllä ite tunnilla sen niinku, että ku käydään tunnilla joku asia, ni mä en päästäis sitä oppilasta pois ennenku se osaa ite selittää mulle mitä siinä tapahtu, miten se löysi sen uuden asian, sillä on siitä video ja äänite, ja se on myös kertonu puhelimen ääninauhuriin et miten se tekee sen ja lisäksi kirjottanu sen ylös. mä en päästä sitä sielt luokast pois koska se on muuten ihan turhaa työtä pahimmillaan. Se niinku lampun syttyminen on ihanaa, mut mitä jos se ei uudestaan sytykään. (Haastateltava B)

Haastateltavat hyödynsivät videoita ja äänitteitä työssään monin eri tavoin. Videoille ja äänitteille voi taltioida esimerkiksi sanallisia ohjeita, esimerkkejä ääniharjoituksista sekä oppilaan omia selostuksia siitä, miten hän on oivaltanut jotain uutta. Oppilaita kannustettiin myös videoimaan ja äänittämään itsenäistä harjoitteluaan ja tekemään havaintoja katsoessaan itseään niin sanotusti ulkopuolelta. Varsinkin videointi ja oman tekemisen katsominen videolta voi alkuun olla epämukava ajatus monille opiskelijoille, mutta siihen rohkaistaan pikkuhiljaa. Haastateltava C kertoi, että opettaja voi auttaa oppilasta sietämään paremmin oman keskeneräisen tekemisen havainnointia ohjaamalla tätä kiinnittämään videoilta huomiota juuri sillä hetkellä olennaisiin asioihin sen sijaan, että haluttaisiin heti kaikkien osa-alueiden toimivan täydellisesti. Kyky katsoa omaa tekemistä ulkopuolisen silmin kehittyy harjoittelun myötä. Havainnoidessaan omaa tekemistään yhdessä opettajan kanssa laulunopiskelija oppii tuntemaan oman instrumenttinsa paremmin ja kasvaa vähitellen oman harjoittelunsa asiantuntijaksi.

...Aika lailla kaikki yrittää kaikki mun tekeminen yrittää pyrkiä siihen että laulaja itse oppii tuntemaan ja kuulemaan tuntemaan ensisijaisesti mitä hänen kehossaan tapahtuu ja kuulemaan mitä hän tekee musiikillisesti ja analysoimaan sitä sen tiedon kanssa ja lähtee sitten itse edistämään sitä osaamista. (Haastateltava B)

8 Tulosten tarkastelu

8.1 Laadukas harjoittelu ja harjoittelun sisällöt

Haastateltujen laulunopettajien näkemykset laadukkaan lauluharjoittelun tunnusmerkeistä olivat melko yhteneväisiä lähdekirjallisuudessa esitettyjen ominaisuuksien kanssa, joskin haastatteluissa nousi esiin myös vapaamman kappaleiden laulamisen ja musisoinnin merkitys motivaation ja harjoittelun mielekkyyden ylläpitäjänä. Voidaan siis ajatella, että kaikki harjoitteluun käytetty aika ei

voi olla Ericssonin ja Lehmannin (1996) määrittelemää tarkoituksellista harjoittelua (deliberate practice), vaan harjoittelun täytyy sisältää myös vapaamuotoisempaa työskentelyä. Lauluinstrumentissa rentous on keskeinen elementti, ja sen saavuttaminen voi olla vaikeaa, jos kaikessa harjoittelussa pyritään äärimmäiseen keskittymiseen ja täydellisiin suorituksiin. Haastatteluissa ilmeni lisäksi, että lauluinstrumentin harjoittamisessa on tärkeää kärsivällisyys ja oman kehon kuunteleminen. Haastateltavien ja lähdekirjallisuuden yleiset luonnehdinnat laadukkaasta harjoittelusta olivat linjassa toistensa kanssa; avainsanoja ovat säännöllisyys, suunnitelmallisuus, tavoitteellisuus ja strukturointi.

Haastateltujen laulunopettajien ja Klicksteinin (2009) esittämissä harjoittelun sisällöissä oli jonkin verran painotuseroja, mikä selittyy jo silläkin, että Klicksteinin teos käsittelee harjoittelua yleisesti eikä nimenomaan lauluinstrumentin harjoittelun näkökulmasta. Kaikki haastateltavat pitivät tekniikkaharjoittelua ja kappaleiden harjoittelua tärkeänä, mutta ohjelmiston valmiusastetta ei eroteltu samalla tavalla kuin Klicksteinin mallissa. Toisaalta haastateltavat nostivat harjoittelun sisällöstä kysyttäessä erittäin tärkeänä harjoittelun osa-alueena esiin rytmimusiikin eri tyyllilajien tyylinmukaisen esittämisen harjoittelun, jota ei lainkaan mainittu tässä opinnäytetyössä käytetyssä lähdekirjallisuudessa. Tutkimustietoon perustuva harjoittelua käsittelevä kirjallisuus painottuu edelleen jonkin verran enemmän klassisen musiikkityylin viitekehykseen, jolloin myös harjoittelun sisältöjä ja painotuksia tarkastellaan kirjallisuudessa klassisen ohjelmiston ja tyyllilajien näkökulmasta. Haastatelluista laulunopettajista vain yksi odotti oppilaidensa sisällyttävän instrumenttiharjoitteluunsa Klicksteinin mukaan muusikon taitoihin sisältyvää nuotinlukutaidon, musiikin teorian ja musiikin kuulemisen harjoittelua. Säveltämistä, improvisointia, musiikin kuunteleminen ja musiikkitiedon opiskelua ei mainittu itsenäisen harjoittelun sisältöinä ollenkaan, mutta siihen voi olla syytä myös se, että näitä osa-alueita käsitellään muusikon ammattiopinnoissa omilla opintojaksoillaan.

8.2 Oppilaiden valmiudet itsenäiseen harjoitteluun

Muusikon opintoja aloittavien laulunopiskelijoiden valmiuksista itsenäiseen harjoitteluun ei löytynyt aiempaa tietoa, mutta haastatteluista selvisi, että valmiudet ovat vaihtelevia ja osalla opiskelijoista melko heikkoja. Haastateltavien vastauksissa eroja valmiuksissa selittivät muun muassa opiskelijan aiempi musiikinopiskelutausta sekä opiskelijan ikä. Joidenkin haastateltavien kanssa nousi puheenaiheeksi myös se, millaisia henkilöitä heidän oppilaitoksiinsa hakeutuu ja minkälaisia opiskelijoita opintoihin valitaan. Osassa oppilaitoksista päästään jo pääsykoevaiheessa valitsemaan

opintoihin oppilaita, joilla on hyvät valmiudet itsenäiseen harjoitteluun, kun taas pienet tai vähemmän tunnetut oppilaitokset ovat usein tilanteessa, jossa sisään otettavat opiskelijat joudutaan valitsemaan pienemmästä joukosta hakijoita. Opiskelijoiksi pyritään ottamaan ensisijaisesti henkilöitä, joilla on jo jonkinlaisia valmiuksia isojen kokonaisuuksien omaksumiseen ja itsenäiseen harjoitteluun, mutta myös hyvillä instrumenttitaidoilla ja hyvällä motivaatiolla voi saada opiskelupaikan. Yksi haastateltava nosti myös esiin sen, että opiskelijan puutteelliset valmiudet opintoihin saattavat vaikuttaa opiskelijan hyvinvointiin ja jaksamiseen opintojen aikana.

8.3 Itsenäisen lauluharjoittelun haasteet

Itsenäisen lauluharjoittelun haasteista saatiin haastatteluissa jonkin verran erilaista tietoa kuin lähdekirjallisuudessa, joka käsitteli harjoittelun haasteita yleisellä tasolla. Haastatteluissa ei mainittu lainkaan fyysistä epämukavuutta tai loukkaantumisia harjoittelun haasteena, kun taas oppilaan toimintaan, ajatuksiin ja tunteisiin liittyvät haasteet korostuivat huomattavasti. Suunnitelmallisuuden puute harjoittelussa taas nousi esiin sekä lähdekirjallisuudesta että haastatteluista. Itsenäiseen harjoitteluun voi liittyä haasteita monessa eri vaiheessa ja monilla eri tasoilla aina harjoittelun suunnittelusta ja aloittamisesta harjoittelun aikana koettuihin tunteisiin ja itse lauluharjoittelun sisällöllisiin haasteisiin.

Heikko tai jopa täysin olematon nuotinlukutaito on muusikon ammattiopintoja aloittavilla laulajilla yleinen ongelma, joka tekee esimerkiksi kappaleiden omaksumisesta ja stemmojen harjoittelusta haastavaa. Yksi mahdollinen selitys laulajien heikolle nuotinlukutaidolle on se, että laulajan on mahdollista omaksua paljon ohjelmistoa ja musiikillisia ilmiöitä kuulonvaraisesti muihin instrumentteihin verrattuna. Myllyoja (2022) on tutkinut nuotinluvun opettamista lauluoppilaille taiteen perusopetuksessa ja toisella asteella, ja tulosten mukaan taiteen perusopetuksessa nuotinluvun opettamisen haasteena on usein oppilaiden heikko motivaatio opetella nuotinlukua.

8.4 Itsenäistä lauluharjoittelua tukevat materiaalit

Itsenäistä lauluharjoittelua tukevista materiaaleista eniten esiin nousivat äänitteet ja videot, joita voidaan käyttää sekä oppilaan ohjeistamiseen että oppilaan laulamisen ja itsenäisen harjoittelun analysointiin ja dokumentointiin. Myös Hyry-Beihammer ja muut (2013) mainitsevat nauhoittamisen yhtenä keinona dokumentoida ja analysoida oppilaan harjoittelua (Hyry-Beihammer ym. 2013,

160). Joissakin oppilaitoksissa on myös vakiintuneena tapana, että oppilas videoi tai äänittää instrumenttituntinsa. Kirjallisista materiaaleista tärkeinä pidettiin nuotteja ja oppilaiden omia muistiinpanoja, kun taas esimerkiksi muiden kuin nuottimonisteiden jakamista oppilaille ei pidetty kovin hyödyllisenä. Muistiinpanojen tekeminen itse auttaa prosessoimaan opittua asiaa, ja oppilas voi kirjata ylös juuri oman ymmärryksensä kannalta tärkeät asiat omin sanoin.

Haastatellut laulunopettajat hyödyntävät kertomansa perusteella erilaisia materiaaleja hyvin harmitusti ja tarkoituksenmukaisesti niin, että ne käydään oppilaan kanssa läpi ja, että niistä on varmasti jotain hyötyä oppimisen kannalta. Itsenäistä harjoittelua tukevista materiaaleista puhuminen herätteli myös haastateltavia pohtimaan, millaisia materiaaleja he haluaisivat tarjota oppilailleen enemmän, ja monella olikin käynnissä esimerkiksi materiaalien vieminen oppilaitoksen tarjoamalle sähköiselle oppimisalustalle.

8.5 Itsenäistä lauluharjoittelua tukevat opetusmenetelmät ja toimintatavat

Tavoitteiden asettaminen nousi esiin tärkeänä instrumenttiopetuksen työkaluna sekä lähdemateriaalissa että haastattelujen tuloksissa. Lähdemateriaalissa korostui se, että tavoitteiden asettaminen on opettajan ja oppilaan yhteistyötä, jossa ainakin työskentelyn alkuvaiheessa opettaja toimii opetussuunnitelman ja laulunopiskelun kokonaisuuden asiantuntijana. Lauluopintojaan aloittavien opiskelijoiden valmiudet asettaa tavoitteita vaihtelevat, mutta opintojen edetessä opiskelijoiden kyvyt hahmottaa kokonaisuutta kasvavat, jolloin heillä pitäisi olla myös enemmän valmiuksia asettaa tavoitteita itse itselleen. Opiskelijoita pitäisi kuitenkin alusta asti rohkaista osallistumaan aktiivisesti keskusteluun omista tavoitteistaan, jotta he kokevat voivansa vaikuttaa niihin ja jotta valmiudet asettaa tavoitteita kehittyvät. (ks. Pruuki 2008, 34-35, Arjas 2014, 75-77, Hyry-Beihammer ym. 2013, 161, Hallam & Bautista 2012, 665-666.) Haastatteluista saatiin konkreettisempia esimerkkejä siitä, minkälaisia tavoitteita opettajat saattavat opiskelijoilleen asettaa; musiikillisia pitkän tähtäimen tavoitteita voivat olla esimerkiksi edessä hämmöttävät konsertit tai muut esiintymiset, joissa onnistumista voi edistää lyhyemmän aikavälin tavoitteilla, joita voivat olla esimerkiksi uusien lauluteknisten taitojen tai niiden osien omaksuminen. Pitkän aikavälin tavoitteena voi olla myös vaikkapa lauluasennon parantaminen, minkä saavuttamiseksi opettaja voi ohjeistaa oppilaalle fyysisiä harjoitteita. Opettajalta vaaditaan myös herkkyyttä huomata, millainen määrä tekemistä vie kutakin opiskelijaa parhaiten eteenpäin, sillä liiallinen eteenpäin puskeminen voi kiihdyttää opiskelijan motivaation harjoittelua kohtaan. Viisaasti asetetut pitkän tähtäimen tavoitteet

ja niiden saavuttamista tukevat välitavoitteet luovat parhaimmillaan pohjan tehokkaalle, motivoivalle ja mielekkäälle lauluharjoittelulle, ja opettajan antamat konkreettiset tehtävät antavat ryhtiä itsenäisen harjoittelun sisältöön.

Tavoitteiden asettamisen lisäksi toinen tärkeä haastatteluista esiin noussut menetelmä opiskelijan itsenäisen harjoittelun taitoja tukevassa laulunopettajien työskentelyssä oli opiskelijan toimijuiden tukeminen havainnoinnin ja dokumentoinnin avulla. Opiskelijaa voi kannustaa havainnoimaan omaa laulamistaan niin sisäisesti tuntemusten ja mielikuvien kautta, kuin ulkoisesti vaikkapa ääniteen tai videon avulla. Havainnointi ja tekemisen analysointi lisäävät opiskelijan ymmärrystä oman lauluinstrumentin toiminnasta, ja lisäävät myös valmiuksia ratkaista ongelmia itsenäisen harjoittelun aikana. Dokumentointi liittyy paitsi tekemisen analysointiin, myös onnistumisten tallentamiseen; kun opiskelija löytää vaikkapa uuden tavan tuottaa ääntä, hänen on helpompi toistaa sama myöhemmin uudelleen, kun hän voi erilaisten muistiinpanojen ja materiaalien kautta palata siihen, mitä hän teki ja miltä hänestä tuntui silloin, kun tekeminen onnistui.

Oppilaan laulamisen ohjaamisessa, havainnoinnissa ja dokumentoinnissa voidaan katsoa hyödynnettävän jonkin verran elementtejä William Vennardin äänen harjoittamisen periaatteista (ks. Laukkanen & Leino 1999, 192-194). Osa haastatteluista opettajista saattaa toisinaan esimerkiksi demonstraatioperiaatetta mukaillen äänittää oppilaalle ääniharjoituksen puhelimen sanelimeen, josta oppilas voi itsenäisesti harjoitellessaan kuunnella opettajan äänestä kulloinkin olennaisia asioita ja pyrkiä toistamaan harjoitus itse mahdollisimman saman laatusena. Mielikuvitusperiaatteen ja mekanistisen periaatteen ideoita käytetään oppilaan tekemisen ohjaamisessa ja havainnoinnissa, hyödyntäen oppilaan sen hetkisiin tuntemuksiin ja tavoiteltaviin tuntemuksiin liittyviä mielikuvia sekä huomion kiinnittämistä yksittäisten kehon ja lauluelimistön osien toimintaan silloin kun se on tarkoituksenmukaista. Myös oppiminen lauluja laulamalla -periaatetta ja innoitusperiaatetta voidaan katsoa hyödynnettävän esimerkiksi eri musiikkityylien tyylinmukaisuuksien opettelussa ja omaksumisessa. Vennardin äänen harjoittamisen periaatteiden yhdistely ja niiden käyttäminen rinnakkain mahdollistaa haastateltava B:n mainitseman kaikkien aistien hyödyntämisen laulamisen havainnoinnissa ja dokumentoinnissa.

8.6 Johtopäätökset

Tämän tutkimuksen perusteella toisella asteella opettavilla laulunopettajilla on keinoja ohjata oppilaitaan kohti laadukkaampaa itsenäistä harjoittelua, ja kaikki haastatellut opettajat olivat pohtineet ja kehittäneet aihealuetta oman päivittäisen työnsä viitekehyksessä. Opettajien näkemykset laadukkaan lauluharjoittelun sisällöistä ja ominaisuuksista vaihtelivat hieman riippuen siitä, miten opinnot on heidän oppilaitoksissaan järjestetty, ja mitä kussakin oppilaitoksessa yleisesti halutaan painottaa. Kaikki haastateltavat olivat kuitenkin jokseenkin yhtä mieltä siitä, että itsenäisen harjoittelun tulisi olla säännöllistä, suunnitelmallista, tavoitteellista ja strukturoitua. Itsenäisen harjoittelun keskeisimpiä sisältöjä ovat laulutekniikan harjoittelu, kappaleiden opettelu ja eri tyyllilajien tyylinmukaisen esittämisen harjoittelu.

Itsenäisessä lauluharjoittelussa voi ilmetä niin toimintaan, ajatuksiin ja tunteisiin, harjoittelun suunnitteluun ja sisältöön kuin heikkoon nuotinlukutaitoonkin liittyviä haasteita. Opettajalta tarvitaan sekä henkistä tukea että käytännön asioiden järjestämiseen liittyvää opastusta, ja opettajalta vaaditaan herkkyyttä tunnistaa, millainen tuki milloinkin on tarpeen. Haasteet ja tuen tarpeet ovat jonkin verran yksilöllisiä ja niihin voivat vaikuttaa muun muassa oppilaan yleinen hyvinvointi, oppimisen taidot ja itseohjautuvuus sekä aiempi kokemus ja rutinoituminen itsenäiseen harjoitteluun. Opiskelijoiden aiempi musiikinopiskelutausta ja musiikin hahmottamisen valmiudet vaikuttavat itsenäisen harjoittelun valmiuksiin, ja jo pääsykoevaiheessa eri konservatorioille hakeutuu taidoiltaan eri tasoisia opiskelijoita riippuen muun muassa oppilaitoksen sijainnista ja paikkakunnan muista musiikinopiskelumahdollisuuksista.

Laadukkaan itsenäisen harjoittelun oppimisessa tärkeintä on se, että oppilas tietää harjoittelemaan mennessään mitä hänen pitäisi tehdä ja miten. Tähän auttavat opettajan ohjeet, omat muistiinpanot sekä videot ja äänitteet, jotka helpottavat instrumenttitunnilla opettajan kanssa saatujen onnistumisten toistamisen uudelleen itsenäisessä harjoittelussa. Itsenäisen harjoittelun kehittämisessä on myös tärkeää, että oppilas oppii havainnoimaan ja analysoimaan omaa laulamistaan sekä ratkaisemaan ongelmia ja soveltamaan erilaisia harjoituksia omassa harjoittelussaan. Kunkin oppilaan yksilölliset tuen tarpeet määrittävät jonkin verran opettajien tapoja ohjata oppilaitaan kohti laadukasta itsenäistä harjoittelua.

9 Pohdinta

Tämän tutkimuksen tavoitteena oli tuoda esiin laadullista, kuvailevaa ja kokemukseen perustuvaa tietoa laulun itsenäisen harjoittelemisen opettamiseen liittyvistä teemoista. Tutkimuksessa ei tuotettu täysin uutta tietoa, mutta se toi näkyväksi sitä, millaisia menetelmiä opettajat ovat todenneet toimiviksi omassa opetuksessaan, ja millaiset materiaalit ja toimintatavat ovat merkittävimpiä heidän työssään nykyisessä toimintaympäristössä. Tulokset toivat esiin sekä ajankohtaista tietoa esimerkiksi opiskelijoiden valmiuksista harjoitteluun, että pidemmän aikavälin yleispätevää tietoa lauluharjoittelun haasteisiin ja sen opettamiseen liittyen. Tulosten mukaan toisen asteen pop/jazz-laulunopettajat pyrkivät luotsaamaan opiskelijoitaan yksilöllisesti kohti laadukasta itsenäistä harjoittelua käytettävissä olevien resurssien puitteissa. Itsenäisen harjoittelun opettaminen sisältää paljon huomioon otettavia asioita ja tekijöitä, jotka voivat olla riippuvaisia esimerkiksi opintojen tavoitteista ja toteutustavoista tai opiskelijoiden henkilökohtaisista valmiuksista ja voimavaroista. Laulunopettajan ja opiskelijan työskentelyn tavoitteita määrittävät muun muassa opetussuunnitelma, yhtyeopintojaksot, joissa työskennellään bändissä yhteistyössä muiden instrumenttiopiskelijoiden kanssa, sekä opintoihin kuuluvat esiintymiset ja niihin valmistautuminen. Vertailtaessa tämän tutkimuksen tuloksia Torvikosken (2022) Yamk-opinnäytetyön tuloksiin on kannustavaa huomata, että opettajien käsitykset opiskelijoiden tarpeista itsenäisen harjoittelun oppimisessa ovat suurelta osin linjassa sen kanssa, mitä opiskelijat ovat itse kokeneet tarvitsevansa ja toivovansa opettajalta. Jonkinasteinen yhteinen näkemys tarpeista luo hyvän pohjan opettajan ja opiskelijan yhteistyölle ja vähentää opiskelijan turhautumisen riskiä.

Tutkimus oli rajattu pop/jazz-laulun viitekehykseen, mutta osa tuloksista kuvaa hyvin kaikille muusikoille yhteisiä harjoitteluun liittyviä tekijöitä. Esimerkiksi laadukkaan harjoittelun tunnusmerkit ja itsenäistä harjoittelua tukevat opetusmenetelmät ja toimintatavat ovat hyvin sovellettavissa myös muiden instrumenttien soittajiin ja eri tyyllilajien laulajiin. Spesifisti pop/jazz-laulajia koskevia asioita ovat vaihtelevat ja joskus heikotkin valmiudet itsenäiseen harjoitteluun, sekä usein heikko nuotinlukutaito ennen ammatillisten musiikin opintojen aloittamista. Nuotinlukutaidon hyötyjä ja merkitystä muusikolle pitäisi kenties avata pop/jazz-lauluoppilaille jo musiikkiopistoissa, kansalaisopistoissa ja muissa harrastuspaikoissa, jotta motivaatio ja mielenkiinto kehittää taitoa heräisi ajoissa ennen ammatillisiin opintoihin hakeutumista.

Hiljaisen tiedon näkyväksi tuominen muistuttaa opetusallalla työskenteleviä siitä, että opiskelijat tarvitsevat usein tukea itsenäisen harjoittelun oppimiseen. Asian tiedostaminen voi osaltaan jo itsessään edistää opettajien työskentelyä itsenäisen harjoittelun ohjaamisen parissa, ja lisäksi se voi innoittaa jotakuta kehittämään aihetta määrätietoisemmin ja laajemmin. Itsenäisen harjoittelun tutkiminen opettajien ja opettamisen näkökulmasta herätti haastateltuja opettajia pohtimaan harjoittelun opettamista omassa työssään, ja tutkimuksen tulokset tuovat harjoittelun opettamisen kehittämisen tarpeita ja työkaluja näkyväksi myös muille laulunopettajille. Harjoittelemista ja sen opettamista koskevaa tietoa tarvitsevat niin laulunopiskelijat, laulunopettajat, kuin laulopedagogiopiskelijatkin. Laulopedagogit sekä alan opiskelijat voivat hyödyntää tutkimuksen tuloksia oman opetuksensa suunnittelussa ja reflektoinnissa. Pop/jazz-laulunopiskelijoiden lisäksi tutkimuksen tuloksia voi soveltuvilta osin hyödyntää itsenäisen harjoittelun opettamisessa myös muiden instrumenttien opiskelijoille.

9.1 Luotettavuuden toteutuminen

Tämä tutkimus tuo melko luotettavasti ilmi pienen opettajajoukon näkemyksiä itsenäisen harjoittelun opettamisesta sen kokemuksen pohjalta, mitä heillä on haastattelujen aikaan ollut. Tulosten validiteetin ja reliabiliteetin eli luotettavuuden ja pysyvyyden kohdalla voidaan siis katsoa, että haastatteluista saadut vastaukset ja niiden pohjalta tehdyt johtopäätökset ovat luotettavia tässä hetkessä, mutta jos samoja opettajia haastateltaisiin uudelleen, heillä saattaisi olla uusia ajatuksia itsenäisen harjoittelun ohjaamisesta, tai ainakin yksityiskohtaisempia mielipiteitä jo käsitellyistä aiheista. Jos taas tutkimus toistettaisiin uusien haastateltavien kanssa, voisivat heidän kokemuksensa ja henkilökohtaiset työtapansa tuoda variaatiota tuloksiin.

Haastateltavat saivat teemahaastattelurungon etukäteen, jolloin heillä oli mahdollisuus tutustua kysymyksiin ja pohtia aihealueita ennen haastattelupäivää. Haastateltavat refleктоivat työtapojaan haastattelujen aikana ja nostivat esiin myös asioita, joita halusivat tehdä työssään enemmän tai paremmin. Haastateltavien työpaikat olivat toimintatavoiltaan ja oppilasainekseltaan erilaisia keskenään, mikä lisäsi myös vastausten monipuolisuutta. Haastattelijan osalta haastatteluista saatuihin vastauksiin vaikutti varmasti jonkin verran se, että haastattelijalla kehittyi haastattelujen tekemisessä matkan varrella, ja jos haastattelut tehtäisiin nyt uudelleen, osattaisiin kysyä ja tarkentaa asioita enemmän kuin ensimmäisellä kerralla.

9.2 Kehittämisen- ja jatkotutkimusehdotukset

Pop/jazz-laulun itsenäisen harjoittelun opettamista voisi tutkia lisää paitsi yksittäisten opettajien näkökulmasta, myös oppilaitostasolla. Osassa toisen asteen musiikin koulutusta tarjoavista oppilaitoksista on yhteisiä materiaaleja ja toimintatapoja instrumenttiharjoittelun tukemiseen, ja niitä voisi kartoittaa enemmän, jotta hyvät käytännöt saataisiin näkyväksi ja käyttöön myös niissä oppilaitoksissa, joissa on tarvetta kehittää harjoittelukulttuuria. Omien kokemusteni ja haastattelujen perusteella materiaalien lisäksi esimerkiksi tilojen tarjoaminen ja harjoittelun merkitseminen lukujärjestykseen voivat olla tapoja tukea itsenäistä harjoittelua oppilaitoksen tasolla. Aihetta voisi tutkia esimerkiksi koko Suomen toisen asteen musiikkioppilaitosten tasolla lomakekyselyiden avulla, kartoittaen ja tuoden esiin hyväksi havaittuja käytäntöjä. Lisäksi itsenäisen harjoittelun aihepiiriä olisi varmasti syytä tutkia myös muiden instrumenttien viitekehyksessä, sillä esimerkiksi opiskelijoiden itseohjautuvan toiminnan valmiuksiin liittyvät haasteet ovat osittain aikaamme liittyviä ja siksi todennäköisesti yhteisiä eri instrumenttien opiskelijoille.

Toisen asteen ammattiopintoihin hakeutuvien laulajien vaihtelevat valmiudet itsenäiseen harjoitteluun ja usein heikot nuotinlukutaidot herättävät myös kysymyksiä siitä, mitä voitaisiin tehdä paremmin jo toisen asteen opintoja edeltävissä musiikin opinnoissa, kuten musiikkiopistoilla ja kansalaisopistoilla. Myllyjojan (2022) mukaan usein nuotinlukutaidon opettamista vaikeuttaa oppilaiden heikko motivaatio, ja esimerkiksi motivaation herättämistä ja ylläpitämistä voisi tutkia ja kehittää niin oppilaiden kuin opettajienkin näkökulmasta. Laulua harrastavien mahdollisuuksia itsenäiseen harjoitteluun voisi tutkia niin käytettävissä olevien tilojen, ympäristöltä saatavan kannustuksen kuin vaikkapa minäpystyvyyden näkökulmista. Myös nykyajalle tyypillinen arjen hektisyys, lasten ja nuorten monet yhtäaikaiset harrastukset sekä huomiostamme kilpailevat ja keskittymiskykyyn vaikuttavat viihde ja teknologia voisivat olla tarkastelemisen arvoisia asioita itsenäistä harjoittelua tarkasteltaessa.

Lähteet

Arjas, P. 2014. Varmasti lavalle. Muusikoiden esiintymisvalmennus. Jyväskylä: Atena Kustannus Oy.

ePerusteet 2022. Instrumenttitaitojen kehittäminen ja musiikin esittäminen, 30 osp. Viitattu 6.5.2023. <https://eperusteet.opintopolku.fi/#/fi/ammattillinen/7846219/tutkinnonosat/7850583>.

Ericsson, K.A. & Lehmann, A.C. 1999. Expertise. Teoksessa Encyclopedia of creativity (Vol 1.). Toim. M.A. Runco ja S. Pritzker. Academic press.

Eskola, J. & Suoranta, J. 2014. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino. 10. painos.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2016. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi. 21. painos.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2009. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus.

Hyy-Beihammer, E.K., Joukamo-Ampuja, E., Juntunen, M-L., Kymäläinen, H. & Leppänen, T. 2013. Instrumenttiopettaja oppilaan kokonaisvaltaisen muusikkouden kehittäjänä. Teoksessa Musiikkikasvattaja: Kohti reflektiivistä käytäntöä. Toim. M-L. Juntunen, H.M. Nikkanen ja Heidi Westerlund. Juva: P-S Kustannus.

Juhila, K. 2024. Teemoittelu. Tampereen yliopiston tietoaarkisto. Viitattu 6.5.2024. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/analyysitavan-valinta-ja-yleiset-analyysitavat/teemoittelu/>

Kauppila, R.A. 2003. Opi ja opeta tehokkaasti. Psykkinen valmennus oppimisen tukena. Jyväskylä: PS-kustannus.

Klickstein, G. 2009. The Musician's Way : A Guide to Practice, Performance, and Wellness. Oxford university press. <https://ebookcentral-proquest-com.ezproxy.jamk.fi:2443/lib/jypoly-ebooks/reader.action?docID=4702280>.

Koopman, C., Smith, N., de Vugt, A., Deneer, P., & den Ouden, J. 2007. Focus on practice-relationships between lessons on the primary instrument and individual practice in conservatoire education. Viitattu 12.12.2023. <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/14613800701587738>.

Kuula, A. 2015. Tutkimusetiikka: Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Tampere: Vastapaino.

Laukkanen, A-M. & Leino, T. 1999. Ihmeellinen ihmisääni. Helsinki: Gaudeamus.

Lehmann, A.C. & Jørgensen, H. 2012. Practice. Teoksessa The Oxford Handbook of Music Education. Toim. Gary E. McPherson & Graham F. Welch. Oxford University Press.

Leppänen, R-M. 2019. Pop/jazz-laulun itsenäisen harjoittelun haasteet ammattikorkeakoulussa. Opinnäytetyö, Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Viitattu 13.12.2023. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2019061116487>.

Myllyoja, A. 2022. Nuotinlukutaidon opettaminen pop/jazz-laulutunneilla taiteen perusopetuksessa ja toisen asteen koulutuksessa. Opinnäytetyö, Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Viitattu 18.12.2023. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2022061217527>.

Norrena, J. 2019. Oman oppimisen kapteeni. Jyväskylä: PS-kustannus.

Peltomaa, M. 2023. Laulajan terveys. Taideyliopiston tiedätkö soiton harjoittelusta riittävästi -sivut. Viitattu 5.5.2023. <https://sites.uniarts.fi/fi/web/harjoittelu/laulajan-terveys>.

Pruuki, L. 2008. Ilo Opettaa. Helsinki: Edita.

Ranne, J. 2006. Anna Palaa! Käytännön palautetaitokirja. Helsinki: Hakapaino.

Ruusuvuori, J. & Nikander, P. 2017. Haastatteluaineiston litterointi. Teoksessa Tutkimushaastattelun käsikirja. Toim. M. Hyvärinen, P. Nikander ja J. Ruusuvuori. Tampere: Vastapaino.

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto [verkojulkaisu]. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Viitattu 26.5.2023. <https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/>.

Taideyliopisto 2023. Tiedätkö soiton harjoittelusta riittävästi -sivut. Viitattu 7.5.2023. <https://sites.uniarts.fi/fi/web/harjoittelu/virhekasitykset>.

Torvikoski, T. 2022. Selvitys laulajien harjoittelutottumuksista Pohjois-Pohjanmaalla. Yamk-opinnäytetyö, Oulun ammattikorkeakoulu. Viitattu 13.12.2023. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2022060113965>.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Vilka, H. 2021. Tutki ja kehitä. Jyväskylä: PS-Kustannus. 5. painos.

Liitteet

Liite 1. Teemahaastattelurunko

TEEMAHAASTATTELURUNKO

1. LAADUKAS HARJOITTELU

- Millaista on laadukas lauluharjoittelu?
- Mitä harjoitellaan
- Miten harjoitellaan

2. OPPILAIDEN VALMIUDET ITSENÄISEEN HARJOITTELUUN

- Millaiset valmiudet toisen asteen laulunopiskelijoilla on itsenäiseen harjoitteluun?
- Missä asioissa opiskelijat tarvitseva tukea?
- Mitkä ovat tyypillisiä lauluharjoittelun haasteita?

3. MATERIAALIT

- Millaisia materiaaleja annat oppilaille harjoittelun tueksi? (kirjat/ harjoitusmonisteet/äänitteet tms.)

4. MENETELMÄT

- Millaisia tapoja sinulla on ohjata oppilaita kohti laadukkaampaa ja tehokkaampaa itsenäistä harjoittelua?
- Mitä itsenäistä harjoittelua edistävää tehdään laulutunnilla?